

AUGUST STRINDBERG

DÜŞ OYUNU

Çeviren:
Afif Obay

Cumhuriyet

AugustStrindberg

DÜŞ OYUNU

Çeviren: Afif Obay

Cumhuriyet

Dünya Klasikleri

Johan August Strindberg

(d. 22 Ocak 1849, Stockholm -ö. 14 Mayıs 1912, Stockholm) İsveçli oyun yazarı, romancı.

Oyunları, romanları ve kısa öyküleriyle tanınır. Yaklaşık yarısı tiyatro oyunu olan 120 kadar eser üreten Strindberg, Avrupa ve Amerikan tiyatrosu üzerinde büyük etkisi olmuş bir yazardır. Toplumsal eleştiriler içeren ve bir yandan da kadın-erkek çatışmasını konu edinen oyunlar yazmıştır; Bayan Julie, Ölüm Dansı, Rüya Oyunu, Hayalet Sonatı gibi oyunları günümüzde de dünya sahnelerinde sıklıkla oynanır.

Strindberg edebiyatçılığının yanı sıra astronomi, kimya, zooloji gibi bilimlerle amatör olarak ilgilenen bir bilimadamı; fotoğrafçılık, resim, sinoloji (Çinbilimi) ile uğraşan çok yönlü bir kişi idi.

100. ölüm yıldönümü olan 2012, "Strindberg yılı" ilan edilerek çeşitli etkinliklere vesile olmuştur.

İçindekiler

BİRİNCİ PERDE

BİRİNCİ SAHNE
İKİNCİ SAHNE
ÜÇÜNCÜ SAHNE
DÖRDÜNCÜ SAHNE
BEŞİNCİ SAHNE
ALTINCI SAHNE
YEDİNCİ SAHNE
SEKİZİNCİ SAHNE
DOKUZUNCU SAHNE
ONUNCU SAHNE
ON BİRİNCİ SAHNE
ON İKİNCİ SAHNE
ON ÜÇÜNCÜ SAHNE
ON DÖRDÜNCÜ SAHNE
ON BEŞİNCİ SAHNE
ON ALTINCI SAHNE

İKİNCİ PERDE

BİRİNCİ SAHNE
İKİNCİ SAHNE
ÜÇÜNCÜ SAHNE
DÖRDÜNCÜ SAHNE
BEŞİNCİ SAHNE
ALTINCI SAHNE
YEDİNCİ SAHNE
SEKİZİNCİ SAHNE
DOKUZUNCU SAHNE
ONUNCU SAHNE
ON BİRİNCİ SAHNE
ON İKİNCİ SAHNE
ONDÖRDÜNCÜ SAHNE

ÜÇÜNCÜ PERDE

BİRİNCİ SAHNE
İKİNCİ SAHNE
ÜÇÜNCÜ SAHNE
DÖRDÜNCÜ SAHNE
BEŞİNCİ SAHNE
ALTINCI SAHNE
YEDİNCİ SAHNE
SEKİZİNCİ SAHNE
DOKUZUNCU SAHNE
ONUNCU SAHNE
ON BİRİNCİ SAHNE

KİŞİLER

Tanrı İndra'nın kızı (Kız)

Camcı

Subay

Anne

Baba

Lina

Kapıcı Kadın

İlan Yapıştırıcı

Operacı Kadın

Bir Balerin

Bir Korocu

Suflör

Korucular ve Kadın

Figüranlar

Bir Polis Memuru

Avukat

Kristin

Karantina Memuru

Yaşlı bir Yosma ve Dostu

Şair

Erkek ve Kadın

Bir Emekli

Edith ve Annesi

Hizmetçi Kızlar

Çocuklar

Bir Deniz Subayı

Alice

Doçent

Okul Çocukları

İki yeni evli

Bir Kör

Kömür İşçisi

Hükümet Temsilcisi

Dört Fakülte Dekanı

İlahiyatçı

Köşeli ayraç içinde bölümlerin oyun oynanırken çıkarılmasında yarar vardır.

BİRİNCİ PERDE

(Fon, çiçek açmış koca koca gülhatmilerden bir ormandır: Beyaz, al, erguvan, kükürt sarısı, menekşe moru çiçeklerin üstünden bir şatonun yaldızlı damı ve damın bir tacı andıran çiçek tomurcuğundan tepeliği görülür. Altta, şatonun beden duvarları önünde, ahırlardan gelme hayvan yataklıklarını örten öbek öbek saman yığınları vardır. Bütün oyun boyunca yerinde kalan yan panolar, aynı zamanda oda, yapı ve kır manzaralarını ifade eden stilize duvar resimleriyle kaplıdır.)

BİRİNCİ SAHNE

(Camcı ile Kız sahneye girerler.)

KIZ : Şato durmadan gelişip boy atıyor... Geçen yıldan bu yana ne kadar boylandı, görüyor musun?

CAMCI *(kendi kendine)*: Bu şatoyu hiç görmemiştim.. Bir şatonun boy attığını da hiç görmüş değilim... *(Tam bir inançla, Kız'a)* Evet, iki arşın uzamış, ama gübrelemişler de ondan olacak... Hem iyice dikkat edersen güneşe bakan kanadın filizlendiğini fark edersin.

KIZ : Yazı yarıladığımıza göre handiyse çiçek açar, derim.

CAMCI : Şu tepedeki çiçeği görmüyor musun?

KIZ : Evet, görüyorum. *(Ellerini çırpar.)* Baba, neden çiçekler çöplük içinden çıkıp da büyürler?

CAMCI *(İmanlı)*: Çünkü çöplükte gelişemezler; çiçeklenmek ve ölmek için ellerinden geldiği kadar tez ışığa doğru yükselirler.

KIZ : Biliyor musun şatoda kim oturuyor?

CAMCI : Biliyordum, ama unuttum.

KIZ : Sanırım içerde bir mahpus var... gidip kurtarayım diye bekliyor mutlaka.

CAMCI : Ama ne pahasına?

KIZ : İnsan, bir iş yapması gerekiyorsa pazarlık etmez. Gel, şatoya gidelim!

CAMCI : Hadi gidelim!

(Fona doğru yürürler. Fon, ağır ağır iki yana açılır. Şimdi sahne, içinde bir masa ile birkaç iskemle bulunan alelade bir odadır. Zamanımıza ait acayip mi acayip bir üniforma giymiş bir subay bir sandalyeye oturmuş, bir yandan sallanır, bir yandan da kılıcıyla masaya vurur.)

İKİNCİ SAHNE

Öncekiler, Subay

KIZ (*Subay'a doğru ilerler ve usulca elinden kılıcını alır*): Yapma! Yapma öyle!

SUBAY : Sevgili Agnes, bırak kılıcımı!

KIZ : Olmaz, masayı ikiye böleceksin. (*Babasına*) Hadi aşağıya, koşum takımlarının durduğu odaya in de camları tak. Sonra gene buluşuruz. (*Cama çıkar.*)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

Kız, Subay

KIZ : Seni kendi evine hapsedmişler, kurtarmaya geldim.

SUBAY : Gelmeni bekledim, ama gelip gelmeyeceğini iyice bilmiyordum.

KIZ : Şato zorlu, yedi duvarla çevrilmiş, ama... başaracağız! İstiyor musun, yoksa istemiyor musun?

SUBAY : Doğrusunu söyleyeyim; bilmiyorum; çünkü öyle de olsa, böyle de olsa halim hep kötüdür; hayatta her sevinç iki kat acıyla ödeniyor. Şimdi şu oturduğum yerde sıkıntı içindeyim. Ama güzel özgürlüğü elde edersem derdim üç kat olacak... Agnes, en iyisi ben buna katlanayım, yalnız senin yüzünü görebileyim.

KIZ : Bende ne buluyorsun?

SUBAY : Evrenin ahengi olan güzeli. Endamının öyle çizgileri var ki bir eşine ancak güneş sisteminin yörüngelerinde ya da güzel sesli saz telinde, yahut ışıkların dalgalanışında rastlanır... Sen göklerin çocuğusun...

KIZ : Sen de öylesin!

SUBAY : Öyleyse ne diye atlara bakayım, ahır temizleyeyim, gübre dökeyim?

KIZ : Ötelerin hasretini duyasın diye.

SUBAY : O hasreti duyuyorum, ama kopup gitmek öyle zor ki!

KIZ : Özgürlüğü ışıktaki aramak senin görevindir.

SUBAY : Görev mi dedin? Hayat bana karşı hiçbir görev yüklenmedi!

KIZ : Demek hayatın sana karşı kötü davrandığına inanıyorsun?

SUBAY : Evet, haksızlık etti bana...

DÖRDÜNCÜ SAHNE

Öncekiler, Anne, Baba

(*Fon bölmesinin arkasından sesler duyulur ve hemen bölme kalkar; Subay ile Kız, donup kalmış, gözlerini o yana dikerler. Anne bir masanın başına oturmuştur. Hasta hali vardır. Önünde bir ispermeçet mumu yanar; arada bir, mumun fitilini bir mum makasıyla keser. Masanın üstünde yığınla yeni dikilmiş gömlek vardır. Anne bunları sabit mürekkep ve bir kaz tüyü kalemle markalar. Solda kahverengi bir elbise dolabı.*)

BABA (*Anne'ye bir ipek şal uzatarak tatlı bir sesle*): İstemez misin bunu?

ANNE : Bana mı getirdin, ruhum? Neyime benim ipek şal! Nerdeyse öleceğim.

BABA : Hekimin dediğine inanıyor musun?

ANNE : Ona da inanıyorum, ama en çok içimden gelen bir sese.

BABA (*mahzun*): Desene iş ciddi?... Aklın fikrin de hep çocuklarındadır!

ANNE : Olmaz mı ya, onlar benim hayatım, ömrümün varı, hem derdim, hem devam...

BABA : Kristin, bana hakkını helal et!

ANNE : O nasıl söz? Sen bana helal et, sevgilim. Birbirimize çok çektirdik. Niçin? Bilemeyiz ki!
Elimizden başka türlü gelmiyordu zahir! Neyse, çocukların temiz çamaşırları şuradadır...
unutma, haftada iki kere çamaşır değışirler, çarşamba ve pazarları. Luise onları yıkasın...
baştan aşağı... sokağa mı çıkacaksın?

BABA : Üniversitede dersim var, saat on birde!

ANNE : Gitmeden Alfred'i buraya çağır!

BABA (*Subay'ı göstererek*) : İşte burada ya, sevgilim!

ANNE : Aman Yarabbi, gözlerim artık görmez oldu! Öyle karanlık basıyor... (*Mumun fitilini keser.*)
Gel yanıma Alfred!

(*Baba, duvarın içinden geçip giderken eliyle veda işareti yapar.*)

BEŞİNCİ SAHNE

Geri kalanlar

(*Subay, Anne'nin yanına gider.*)

ANNE : Kim oradaki kız?

SUBAY (*fısıldayarak*): Agnes!

ANNE : Yaa, Agnes mi? Ne söylüyorlar, biliyor musun? Tanrı İndra'nın kızımı o, yeryüzüne inip
insanların ahvalini öğrenmek için babasına yalvarmış, izin istemiş... Ama sen gene de kimseye
söyleme.

SUBAY : Bir Tanrı kızı!

ANNE (*yüksek sesle*) : Alfred, yavrum, yakında senden ve kardeşlerinden ayrılacağım... Sana bir
sözüm var, bütün ömrünce aklından çıkarma.

SUBAY (*İlgili*): Söyle, anne!

ANNE : Bir tek söz: Tanrı ile çekişeyim deme!

SUBAY : Ne demek istiyorsun, anne?

ANNE : Hayatın sana karşı haksızlık ettiğini aklına koyma!

SUBAY : Ama ya bana haksızlık ettilerse?

ANNE : Vaktiyle haksız yere cezalandırıldığını kastediyorsun. Birkaç para kaybolmuştu da suçu senin
üstüne yüklemişlerdi; sonra o para gene bulunmuştu.

SUBAY : Evet! İşte bu haksızlık bütün ilerki hayatıma yanlış bir yön verdi.

ANNE : Öyle! Ama hele şu elbise dolabına git bakalım!

SUBAY (*utançla*): Demek biliyorsun? Şeydi bu...

ANNE : *İsviçreli Robinson* kitabı... Onun yüzünden...

SUBAY : Sus, sus!

ANNE : Onun yüzünden kardeşin cezalanmıştı, oysa kitabı parçalayıp saklayan sendin!...

SUBAY : Yirmi yıl geçtiği halde bu dolap hâlâ burada dursun! Kaç kere taşındık. Kardeşim öleli de

on yıl oluyor!

ANNE : Olsun, ne çıkar! Sen her şeyin illa aslını sorarsın, bu yüzden de tatlı ömrünü kendine zehir edersin!... Bak, Lina geliyor!

(Lina içeri girer.)

ALTINCI SAHNE

Öncekiler, Lina, sonra Baba

LİNA : Hanımcığım, çok teşekkür ederim, ama vaftiz duasına gidemeyeceğim.

ANNE : Neden, kızım?

LİNA : Sırtıma giyecek bir şeyim yok.

ANNE : Şimdilik benim şalı omzuna alıver.

LİNA : Yok, olmaz.

ANNE : Anlamıyorum seni! Artık bir daha insan içine çıkacak değilim ki.

SUBAY : Babam ne der? Onun hediyesi.

ANNE : Ne küçüklük!

BABA (*kafasını sahneye uzatarak*) : Benim hediyemi hizmetçiye mi giydiriyorsun?

ANNE : Böyle konuşma... Unuttun mu, ben de eskiden hizmetçiydim. Ne diye bir garibin gönlünü kırarsın?

BABA : Ya sen ne diye benim, kocanın gönlünü kırarsın?

ANNE : Aman bu dünya! Güzel bir iş yapsan hemen onu çirkin bulan biri çıkar... Birine bir iyilik ettin mi, bir başkasına kötülüğün dokunur... Aman bu dünya! (*Mumun fitilini fazla keser, ışık söner, sahne kararır ve ara bölme kapanır.*)

KIZ : Yazık olmuş insanlara!

SUBAY : Öyle değil mi?

KIZ : Öyle, ama sevgi her şeyi yener! Gel de gör!...

(*İkisi de sahne gerisine gider. Fon perdesi kalkar. Çirkin, eski bir yangın duvarını temsil eden başka bir fon perdesi görülür. Duvarın orta yerinde bir dehlize açılan demir parmaklıklı bir kapı vardır. Dehliz büyük, aydınlık bir alana ulaşır. Burada kocaman mavi bir boğanotu (aconitum) görülür. Demir parmaklıklı kapının sol tarafında, başı ve omuzları bir şalla örtülü kapıcı kadın oturmuş, bir yıldızlı örtü işlemektedir. Sağda bir ilan tahtası var; ilan yapıştırıcı bu tahtayı temizlemektedir; yanında yeşil saplı, ağdan örülmüş bir balıkçı kepçesi durur. Daha sağda, geriye doğru, dört yapraklı yonca şeklinde bir havalandırma deliği bulunan bir kapı vardır. Demir parmaklıklı kapının sol tarafında, gövdesi simsiyah, yaprakları açıkça yeşil, incecik bir ıhlamur ağacı; bunun yakınında bir mahzen penceresi.*)

YEDİNCİ SAHNE

Kız, Kapıcı Kadın, İlançı

KIZ (*Kapıcı'nın yanına gider*) : Yıldız işlemeli örtü hâlâ bitmedi mi?

KAPICI KADIN : Bitmedi yavrum. Böyle bir eser için yirmi altı yıl nedir ki!

KIZ : Nişanlın da bir daha gelmedi, değil mi?

KAPICI KADIN : Gelmedi. Ama kabahat onda değil. Çaresiz gidecekti, zavallı adamcağız... Otuz yıl oldu!

KIZ (*İlançı'ya*) : Yukarda, opera balesindeydi bu, değil mi?

İLANCI: Hem de başbalerindi. Ama nişanlısı yola gidince sanki kızın dansını da alıp götürdü... Bir daha da ona rol vermediler...

KIZ: Hepsi de şikâyetçi, hiç olmazsa bakışlarıyla, sesleriyle...

İLANCI : Benim pek şikâyet ettiğim olmaz... bir balık kepçem, bir de yeşil balık kutum olalı şikâyetim yok artık.

KIZ : Bunlar mı seni mutlu etti?

İLANCI: Öyle çok, öyle çok, öyle çok ki!... Gençliğimin rüyasıydı bu... şimdi o rüya gerçek oldu... ne var ki ben de elli yaşına geldim.

KIZ : Elli yıl, bir balık kepçesiyle bir balık kutusu için...

İLANCI: Ama yeşil bir balık kutusu, yeşil!...

KIZ (*Kapıcı'ya*): Şalımı bana ver, şurada oturup insanoğullarını seyredeceğim. Ama sen de arkamda dur, sorduklarıma cevap verirsin. (*Şalı omuzlarına atıp demir kapının önüne oturur.*)

KAPICI KADIN : Bugün son gün, opera tatile giriyor. Şimdi kontratı yenilenenler belli olacak.

KIZ : Ya kontratı yenilenmeyenler?

KAPICI KADIN : Aman Allahım, onların halini bir görmeli... Ben şalımla yüzümü örterim...

KIZ: Zavallı insanlar!

KAPICI KADIN : Bakın, bir tanesi geliyor! Belli ki seçilenlerden değil... Bak nasıl ağlıyor!

SEKİZİNCİ SAHNE

Öncekiler, Operacı Kadın, sonra Subay ve başka tiyatrocular

(Operacı Kadın sağdan, demir parmaklıklı kapıdan çıkar, mendiliyle gözlerini örterek sahneye atılır. Bir an kapının öte yanındaki dehlizde duraklar, başını duvara yaslar, sonra hızla dışarı çıkar.)

KIZ : Yazık olmuş insanlara!

KAPICI KADIN : Ama bir de şu yana bak! İşte mutlu insan buna derler.

(Subay dehlizden doğru sahneye gelir. Başında silindir, sırtında redingot, elinde bir gül demeti vardır. Yüzü sevinçten pırıldar.)

KAPICI KADIN : Fräulein Viktoria ile evleniyor.

SUBAY (*sahne önünden gözlerini yukarıya kaldırarak ezgiyle seslenir*): Viktoria!

KAPICI KADIN : Fräulein şimdi geliyor!

SUBAY : Güzel! Araba bekliyor, sofraya hazır, şampanya buzda... Bayanlar, izin verin de sizleri kucaklayayım! (*Kızı ve kapıcıyı kucaklar, sonra seslenir.*) Viktoria!

BİR KADIN (*yukardan seslenir*) : Buradayım!

SUBAY (*bir aşağı bir yukarı gezinmeye başlar*) : Güzel! Beklerim!

KIZ : Beni tanıyor musun?

SUBAY : Hayır, ben bir tek kadın tanırım: Viktoria! Yedi yıldır burada bir aşağı bir yukarı dolaşır, onu beklerim.. Öğle üzeri, güneş bacaların üstünde yükselince, akşamları, gece karanlığı yeryüzüne inmeye başladığı zaman... Şu asfaltın üzerine bakarsanız vefalı âşığın ayak izlerini görürsünüz. Şa-şa-şa! O benim artık! *(Seslenir.)* Viktoria! *(Cevap alamaz.)* Hım, şimdi giyiniyordur. *(İlancıya)* Şu gördüğüm balık ağı değil mi? Bütün operadakiler balık ağına bayılırlar... bir de balıklara, çünkü balıkların ağız var, dili yok, şarkı söyleyemez balıklar... Kaç para böyle bir şey?

İLANCI: Epey pahalı.

SUBAY *(aynı şekilde seslenir)* : Viktoria! *(İhlamur ağacını sallar.)* Bakın, gene yeşeriyor! Sekizinci sefer! *(Seslenir.)* Viktoria!... Şimdi saçlarını yapıyor. *(Kız'a)* Kuzum bayancığım, izin ver de yukarı çıkıp nişanlımı alayım.

KAPICI KADIN : Hiç kimse sahneye giremez!

SUBAY : Yedi yıldır şurada bir aşağı bir yukarı gider gelirim. 7 kere 365, eder 2555! *(Durur; üstünde dört yapraklı yonca şeklinde hava deliği olan kapıyı kurcalar.)* Şu kapıyı 2555 kere gördüm de bir kerecik olsun öte tarafına geçemedim. Ya şu yonca yaprağı! İçersini aydınlatacaktı! Kimin için aydınlatacak acaba? İçerde insan var mı? Kimse oturuyor mu burada?

KAPICI KADIN : Bilmem. Açıldığını hiç görmedim.

SUBAY :Dört yaşındaydım, bizim hizmetçi pazarları öğleden sonra başka evlerdeki hizmetçileri görmeye giderken beni de yanına alırdı; bir seferinde bir evde böyle bir kapı görmüştüm, bir kiler kapısı. Gittiğim evlerde mutfaktan öteye geçemezdim zaten... Su fiçisiyle tuz fiçisi arasında otururdum... Ömrüm boyunca öyle çok mutfak gördüm ki... Kilerler de hep aralıkta bulunurdu, kapılarında yuvarlak bir hava deliğiyle dört yapraklı bir yonca vardı... Ama operaların mutfağı yok ki kileri olsun! *(Seslenir.)* Viktoria! Baksana kadını, bundan başka bir kapıdan çıkamaz ya?

KAPICI KADIN : Hayır, başka çıkış yok!

SUBAY : Güzel, öyleyse mutlaka karşılaşacağız.

(Tiyatrocular dışarı uğrarlar. Subay her birini gözden geçirir.)

SUBAY: Nerdeyse o da gelir... Kadını, şu arka taraftaki mavi boğanotu yok mu... çocukluğumdan beri boğanotu görürüm ya... bu da onlar gibi mi? Hatırlarım, yedi yaşındayken bir Protestan papazının evindeydi... Şuradaki boğanotunun altında iki kumru oturmuş, iki mavi kumru...ama o zaman bir arı gelmiş, çiçeğin içine girmişti. Tamam demiştim, şimdi seni enseledim! Çiçeği boynundan yakaladım, ama arı iğnesini aradan geçirip elimi sokuverdi... Ağlamaya başladım... Papazın karısı geldi, elime çamur bastırdı... sonra da bize akşam yemeğinde sütle çilek ikram etmişlerdi... Hava kararıyor galiba... İlanCI nereye gidiyor?

İLANCI : Eve gidiyorum, akşam yemeğine yetişeceğim.

SUBAY *(elini gözü üstüne götürür)* : Akşam yemeğine mi? Bu saatte?... Baksanıza, biraz içeri girip "büyüyen şato"ya telefon edebilir miyim?

KIZ : Orasıyla ne işin var senin?

SUBAY : Camcıya tembih edeceğim, pencerelere çift cam taksın, çünkü nerdeyse kış geliyor, ben de öyle üşürüm ki!...*(Kapıcı Kadın'ın odasına girer.)*

KIZ : Kim bu Fräulein Viktoria?

KAPICI KADIN: Sevgilisi!

KIZ : Doğru cevap! Senin için, benim için, elâlem için ne olursa olsun, onu ilgilendirmez. Ancak onun nesiye işte odur. *(Hava hızla kararır.)*

KAPICI KADIN *(feneri yakar)* : Bugün çabuk akşam oldu.

KIZ : Tanrılara göre bir yıl bir dakika gibidir.

KAPICI KADIN : İnsanlara da bir dakika çoğu zaman bir yıl gibi gelir.

SUBAY *(kapıcı odasından çıkar. Üstü başı toz içindedir. Gülleri solmuştur.)*: Daha gelmedi mi?

KAPICI KADIN : Gelmedi.

SUBAY : Gelir daha! Gelir daha!... *(Bir aşağı bir yukarı gezinir.)* Ama öğle yemeğini geri göndersem belki de akıllıca bir iş yapmış olurum, baksana akşam oldu... öyle, öyle... yemeği geri yollatayım. *(Telefon etmeye girer.)*

KAPICI KADIN *(Kız'a)*: Artık şalım alabilir miyim?

KIZ : Bırak, kardeşim, sen git keyfine bak, ben senin işini görürüm. Çünkü insanları, hayatı tanıyıp öğrenmek istiyorum. Bakalım dedikleri gibi zor mu bu hayat!

KAPICI KADIN : Ama burada iş başında uyumaca yok; ne gece, ne de gündüz...

KIZ : Gece de mi uyumak yok?

KAPICI KADIN : Çingırağın ipini koluna dola da bak uyuyabilirsen uyu... Sahnede gece bekçileri dolaşır. Her üç saatte bir nöbet değiştirmeleri lazım...

KIZ : Bir işkence bu!...

KAPICI KADIN : Sana öyle gelir, ama bir de bize sor, böyle bir iş bulunca nasıl seviniriz! Benim yerimde olmak isteyen ne insanlar var!

KIZ : Yerinde olmak mı! İşkence çekenin yerinde olmayı kim ister!

KAPICI KADIN : İster, ister... Ama bak, gece bekçiliği görevleri, hava cereyanları, rutubet, soğuk, işte bütün bunların karşılığında şu yukardaki zavallı insanların güvenini kazandım.. Gelip dertlerini bana dökerler. [Neden mi? Belki de yüzümün çizgilerinde acının kazdığı o yazıları okuyorlar. İnsana güven verir o yazılar.] Omzundaki şalda otuz yılın çilesi yüklü, kardeşim; benimki de, başkalarınınki de...

KIZ : Onun için böyle ağır çekiyor, hem de insanı dağlıyor, ısırgan gibi.

KAPICI KADIN : Madem istedin, dola boynuna... Pek fazla ağır gelirse beni çağır, gelir nöbeti alırım.

KIZ: Git selametle! Senin başardığını elbet ben de başarırım.

KAPICI KADIN : Görelim bakalım!... Aman benim genç dostlarıma karşı iyi davran, şikâyetleri seni usandırmasın!

(Dehlizden geçip gider.)

(Sahne kapkaranlık olur. Yeniden aydınlandığı zaman ıhlamur ağacı yapraklarını dökmüş, mavi boğanotu hemen hemen solmuştur. Dehlizin sonundaki yeşillik de bir güz sarılığına bürünmüştür.)

DOKUZUNCU SAHNE

Subay, Kız, sonra İlançı,

SUBAY *(sahne aydınlanınca kapıcı odasından çıkar. Şimdi saçtı sakalı kırlaşmıştır; elbiseleri*

eskimiş, gömleğinin yakası çözüktü, simsiyah ve kırıştıktır. Gül demetinin yaprakları dökülmüş, sade saplar kalmıştır. Bir aşağı bir yukarı gezinir) : Ne yana baksan belli ki yaz geçmiş, sonbahar kapıda. Şu ıhlamuru, boğanotunu görünce anladım bunu. Ama sonbahar benim ilkbaharımdır. Çünkü tiyatro açılıyor. Sonra da o gelecek! Şu iskemleye oturup bekleyebilir miyim, kadınımm?

KIZ : Otur, kardeşim, ben ayakta dururum.

SUBAY (*oturur*) :Biraz uyuyabilsem ne iyi olacak!.... (*Bir an içi geçer, sonra birden sıçrayarak uyanır, kalkıp gezinmeye başlar. Yonca yapraklı kapının önünde durur, kapıyı kurcalar.*) Ah, bütün huzurumu kaçıran şu kapı!... Arkasında ne var ki acaba? Mutlaka bir şeyler olmalı! (*Yukarda dans temposunda hafiften bir müzik duyulur.*) Bu ne? (*Işığın yanıp sönişüne göre tempo tutar.*) Aydınlık-karanlık, aydınlık-karanlık!

KIZ (*onu taklit ederek*) : Gündüz-gece, gündüz-gece! Tanrının sana bir lütfudur bu: Bekleyişin kısalıyor! Onun için günler böyle uçup gidiyor, geceler birbirini kovalıyor.

(Sahne devamlı olarak aydınlanır. İlançı, elinde balık kepçesi, tutkal çanağı ve fırçasıyla içeri girer.)

SUBAY : İşte ilancıyla balık kepçesi... İyi balık vurdu mu?

İLANCI : Fena değil! Yaz sıcaktı, hem epeyi de uzun sürdü... Balık kepçesi de mükemmeldi... ama, benim düşündüğüm gibi değil.

SUBAY (*kelimelere basarak*) : Benim düşündüğüm gibi değil!... Fevkalade bir söz! Hiçbir şey benim düşündüğüm gibi değildir... Çünkü düşünce yapılandan fazla bir şey... gerçeği aşar... (*Bir aşağı bir yukarı gezinir, gül demetini duvarlara çarpar, son gül yaprakları da dökülür.*)

İLANCI : Daha aşağı inmedi mi?

SUBAY : Hayır, daha inmedi, ama nerdeyse gelir! İlan yapıştırıcı, biliyor musun şu kapının arkasında ne var?

İLANCI : Bilmem, bu kapıyı hiç açık görmedim.

SUBAY : Bir çilingire telefon edeyim de gelip açsın. (*Telefona gider.*)

(İlançı bir duvar ilanının arkasını tutkallar, sağdan dışarı doğru yürür.)

KIZ : Balık kepçesinin ne kusuru var?

İLANCI : Kusur!... Aslında kusur denmez buna... ama benim düşündüğüm gibi değil, onun için de pek sevinmedim doğrusu.

KIZ : Sen balık kepçesini nasıl düşünmüştün bakayım?

İLANCI : Evet, nasıl düşünmüştüm?... Bilmem, söyleyemeyeceğim...

KIZ : Ben söyleyeyim!... Sen onu olduğundan başka türlü düşünmüştün! Yeşil olmasına yeşil olacaktı, ama böyle yeşil değil!

İLANCI : Bildin, kadınımm, bildin! Aslında senin bilmediğin yok. Onun için herkes gelip derdini sana dinletiyor... N'oolur, bir de beni dinlesen!...

KIZ : Hay hay, dinlerim... Gel içeri gidelim, yüreğini boşalt bana!

(Odasına girer. İlançı dışarda kalır, pencereden içeri konuşur. Gene sahne kapkaranlık olur, sonra aydınlanır: Ihlamur yeniden yeşillenmiştir, boğanotu çiçek açmış, güneş dehlizin çimenlerine vurmıştır.)

ONUNCU SAHNE

Subay, Balerin

(*Subay sahneye döner; artık ihtiyarlamış, saçları ağarmıştır; üstü başı yırtık pırtıktır, ayakları kunduralarından dışarı fırlamıştır. Elinde yalnız sapları kalan gül demeti, yukarı aşağı gezinir. İhtiyar bir adamın ağır yürüyüşü. Duvar ilanını okur. Bir Balerin sağdan girer.*)

SUBAY : Fräulein Viktoria çıktı mı?

BALERİN: Sanmam, çıkmadı.

SUBAY : Öyleyse beklerim. Herhalde nerdeyse gelir, değil mi?

BALERİN (*ciddi*): Mutlaka gelir.

SUBAY : Sen bir yere ayrılma. Şu kapının arkasında ne olduğunu göreceksin; çilingire haber gönderdim.

BALERİN : Bu kapıyı açık görmek pek hoş olacak... kapıyı, bir de büyüyen şatoyu... Büyüyen şatoyu biliyor musunuz?

SUBAY : Nasıl bilmem! Ben orada hapis yattım.

BALERİN : Yok canım, sahi mi? Ama orada neden o kadar çok at var?

SUBAY : Herhalde orası bir ahır-saray olmalı.

BALERİN (*üzüntülü*): Amma da aptalmışım! Bunu anlamayacak ne vardı!

ON BİRİNCİ SAHNE

Öncekiler, bir Korocu

(*Korocu -erkek- sağdan girer.*)

SUBAY : Fräulein Viktoria gitti mi?

KOROCU (*ciddi*): Hayır, gitmedi. Hiç gitmez o!

SUBAY : Çünkü beni seviyor. Çilingir gelmeden bir yere ayrılmayın. Şu kapıyı açacak.

KOROCU : Vaay, demek kapı açılıyor! Aman ne iyi!... Ben kapıcıya bir şey soracağım.

ON İKİNCİ SAHNE

Öncekiler, Suflör

SUBAY : Fräulein Viktoria gitti mi?

SUFLÖR : Bildiğime göre gitmedi.

SUBAY : Bakın, beni bekler demedim mi! Kapı açılmadan bir yere gitmeyin.

SUFLÖR: Hangi kapı?

SUBAY : Burada bir taneden başka kapı var mı?

SUFLÖR : Ha anladım, yoncalı kapı... Öyleyse bir yere gitmem. Yalnız kapıcı kadına bir diyeceğim var.

ON ÜÇÜNCÜ SAHNE

Öncekiler, sonra Camcı, Korocu ve Kadın Figüranlar

(Camacı ortadaki kapıdan sahneye girer.)

SUBAY : Çilingir sen misin?

CAMCI : Hayır, çilingirin misafiri vardı. İşinizi camcı da onun kadar görebilir.

SUBAY : Tabii görür... tabii. Ama elmastıraşın yanında mı?

CAMCI : Olmaz olur mu! Elmastıraşsız camcı nedir ki!

SUBAY : Hiçbir şey!... Öyleyse hadi işbaşına! (Ellerini çırpar.)

(Herkes kapının etrafında halka olur. Korocular, Nürnberg Şarkıcıları kıyafetinde, Kadın Figüranlar da Aida'daki dansözler gibi giyinmiş olarak sağdan girip onların yanına gelirler.)

ON DÖRDÜNCÜ SAHNE

Öncekiler, Polis

SUBAY : Çilingir... yahut camcı... vazifeni yap bakalım! (Camacı, elmastıraşı elinde, öne çıkar.) Böylesine bir an bir insanın hayatında az görülür. Onun için, dostlarım, sizden rica ederim... iyice düşünün ki...

POLİS (öne geçer): Kanun namına sizi bu kapıyı açmaktan men ederim!

SUBAY : Aman Allahım! İnsan yeni bir şey, büyük bir şey yapacak oldu mu ne gürültüler kopuyor!... Ama biz de dava açarız! Madem öyle, yürüyün avukata! Görelim bakalım, kanunlar bir işe yarar mıymış o zaman!... Haydi avukata!

(Perde kapanmadan sahne, şu değişikliklerle bir avukat yazıhanesi şeklini alır: Demir parmaklıklı kapı yerinde kalır ve sahne boyunca uzayan bölmenin kapısını temsil eder. Kapıcı Kadın'ın odası da, ön tarafı açık olarak, Avukat'ın yazı odası vazifesini görür. Yaprakları dökülmüş ıhlamur ağacı bir elbise askısıdır. Yoncalı kapı da şimdi bir dosya dolabı kapağıdır. Avukat, sırtında frak, boynunda beyaz eşarp, solda, demir parmaklıklı kapının iç tarafında bir yazı masası başına oturmuştur. Masanın üstünde bir yığın evrak vardır. Yüzünde sonsuz bir acı ifadesi görülür. Kireç gibi beyaz olan bu yüzde nerdeyse mor gölgeler veren derin çizgiler vardır. Çirkindir; mesleği gereği uğraştığı her çeşitten suçlar, cinayetler yüzüne vurmuştur. İki kâtibinden biri tek kollu, öteki tek gözlüdür. Kapının açılışını seyretmek için toplanmış olan kişiler gene yerlerindedir, ama şimdi Avukat'ın yanına girmek için sıra bekliyormuş ve sanki öteden beri oradalarmış izlenimi verirler. Kız, şalı omuzlarında; Subay ön sıradadırlar.)

ON BEŞİNCİ SAHNE

Avukat, Kız, Subay ve halk

AVUKAT (Kız'ın yanına gider): Söyle bakalım, hemşireciğim, bu şalı bana verecek misin? Onu şuracığa asayım, çini soba yanınca da bütün dertleri, tasalarıyla yakıvereyim onu!

KIZ : Daha vakit var, biraderciğim, hele iyice dolsun; her şeyden evvel de senin dertlerini toplamak isterim.. suçlar, cinayetler, haksız iktisaplar, iftiralar, hakaretler, yani sana yapılan türlü iftiraları toplamak isterim.

AVUKAT : Aziz dostum, senin şala sığmaz bunlar. Şu duvarlara bak: sanki bütün günahlar bir araya gelmiş de duvar kâğıtlarına satır satır yazılmış! Şu evraka bak, haksızlıkların hikâyelerini geçirdiğim şu kâğıtlara! Bir de bana bak!... Buraya gelen kimsenin yüzü gülmez... Sade kötü

bakışlar, gıcırdayan dişler, sıkılmış yumruklar... Ve herkes kinini, hasetini, kuşkusunu benim üstüme boşaltır... Bak, ellerim kapkara; hiçbir zaman da temizlenmez. Görüyor musun, nasıl şişmiş, kanıyor... Bir elbiseyi birkaç günden fazla giydiğim olmaz; çünkü başkalarının işlediği suçların kokusu siner üstüne... [Çoğu zaman elbiselerimi burada değiştiririm, ama gene faydasız! Şurada, yandaki odada yatarım ve gördüğüm rüyalar hep cinayet rüyalarıdır]... Şimdi bir adam öldürme davası var elimde... O gene bir şey değil! Bilir misin, en kötüsü ne? Karı koca boşatmak! İşte o zaman sanki yer gök feryat ediyormuş gibi gelir insana, ["ihamet!" diye yer gök haykırır sanki, "öz kudrete, iyilik kaynağına, sevgiye ihamet!"]. Ama bak, şu yığınla kâğıt iki tarafın birbirine yüklediği suçlamalarla dolup taşadursun, bir hayır sahibi, karı kocadan birini yalnız bir yerde karşısına alsa da kulağından tutup güler yüzle şu basit soruyu sorsa ona: "Şimdi şunu bunu bırak, karının ya da kocanın kabahati nedir, onu söyle!" Vallahi karşısındaki ne bir cevap verebilir, ne de bir sebep gösterebilir! [Kimi zaman bir salatadan çıkmıştır gürültü, kimi zaman bir tek sözden, çoğu zaman hiç yoktan! Ama üzüntüler, dertler! Onları yüklenmek bana düşer.] Şu yüzümün haline bak! Bu cani suratıyla bir kadının sevgisini kazanabilir miyim dersin? Sonra bütün bir şehir halkının borçları, hem de çingene borçları peşinden koşan bir adamın tek dostu olabilir mi sence? İnsan olmak yürekler acısı!

KIZ : Yazık olmuş insanlara!

AVUKAT : Öyle! Sonra, ne ile yaşar bu insanlar, aklım ermez! İki bin kuron geliri olan evlenir, oysa dört bin harcar... tabii borçlanır, hepsi de borçlanırlar. Ölünceye kadar zar zor geçineceğim diye çırpınır durur! Mirasçılara da hep borç kalır. Sonunda kim bunları ödeyecek, kim bilir!

KIZ : Kim kuşlara nafakasını veriyorsa o!

AVUKAT : İyi ama o, kuşlara nafakasını veren, yeryüzüne inse de zavallı insanoğullarının halini bir görse yüreği sızlardı!

KIZ : Yazık olmuş insanlara!

AVUKAT : Öyle, öyle!... (Subay'a) Ne arzu ediyorsunuz?

SUBAY : Acaba Fräulein Viktoria gitti mi, diye soracaktım.

AVUKAT: Hayır, gitmedi, hiç üzülmeyin... Ne diye orada dolabımı kurcalayıp duruyorsunuz?

SUBAY : Kapı buna benziyordu gibime gelmişti de...

AVUKAT : Yoo, yoo, yoo!

(Çan sesleri duyulur.)

SUBAY : Şehirde bir cenaze mi var?

AVUKAT : Hayır, doktorluk payesi veriliyor. Ben de şimdi hukuk doktoru olacağım. Siz de doktor olmak, defne yapraklarından bir çelenk almak istemez miydiniz?

SUBAY : Elbette, niçin istemeyeyim! Ne de olsa bir ufak eğlence...

AVUKAT : Hemen doğruca törene gitsek ne dersiniz? Ama önce elbisenizi değiştirin!

(Subay çıkar. Sahne kararır ve dekor şu şekli alır: Bölme yerinde kalır, ancak bu sefer kilisede korocular ile halkı ayıran parmaklık vazifesini görür. İlan tahtası, koronun program tahtasıdır. İhlamur ağacı — elbise askısı — şamdan olur. Avukat'ın yazı masası vaiz kürsüsüdür. Yoncalı kapı, papaz cüppeleriyle ayin eşyalarının saklandığı odanın kapısıdır. Nürnberg Şarkıcısı kıyafetindeki korocular, ellerinde asa tutan münadilerdir. Kadın figüranların ellerinde defne çelenkler vardır. Öbür kişiler seyirci durumundadır. Fon perdesi kalkar ve yeni fon bir tek büyük orgu temsil eder: altta ses perdeleri, üstte ayna vardır. Müzik sesi duyulur. Yan taraflarda dört fakültenin mensupları yer almışlardır: Felsefe, ilahiyat, tıp

ve hukuk. Sahne bir an boş kalır. Münadiler sağdan girerler. Kadın figüranlar, ileri doğru uzatılmış ellerinde defne çelenkler olduğu halde onları izlerler.

Üç doktor adayı birbiri ardınca soldan girer; figüranlar başlarına çelenk koyduktan sonra sağdan çıkarlar.

Avukat, çelengini almak için önce çıkar. Figüranlar ona arkalarını dönerler, çelenk vermeden çıkıp giderler.

Avukat, derin bir üzüntü içinde bir sütuna yaslanır.

(Herkes çekilip gider, Avukat tek başına kalır.)

ON ALTINCI SAHNE

Avukat, Kız

KIZ (*başında, omuzlarına düşen beyaz bir tülle sahneye gelir*): Bak, işte şalı yıkadım.. Neden burada duruyorsun kuzum? Sana çelenk vermediler mi?

AVUKAT : Hayır, layık değilmişim.

KIZ: Niçin? Yoksulları savundun, canileri koruyan birkaç söz söyledin, borçluların yükünü hafiflettin, hükümlülerin cezasını geri bıraktırdın, onun için mi? Vay insanların haline! Melek değiller elbet, ama yazık olmuş onlara!

AVUKAT : İnsanları kötüleme! Bilirsin ki ben onların hakkını korurum.

KIZ (*orga dayanarak*): Neden dostlarını tokatlar insanlar?

AVUKAT : Anlayışları o kadar.

KIZ : Onları aydınlatalım, olmaz mı? Sen, ben, ikimiz!

AVUKAT : Aydınlanmak istemezler ki!... Ah, ne olur şikâyetimiz göklere ulaşabilse!

KIZ: Tanrı katına ulaşacaktır!.. (*Orgun yanında durur.*) Şu aynada ne görüyorum, biliyor musun? Dünyayı, gerçek yüzüyle! Evet, çünkü biz onu ters görüyoruz.

AVUKAT : Nasıl olmuş da tersine dönmüş?

KIZ : Kopyasını çıkarırlarken...

AVUKAT : Tamam, işte şimdi doğru laf ettin: kopya!... Bu dünyanın yanlış bir kopya olduğu hep aklımdan geçerdi... Şekillerin aslını hatırladıkça da her şeye karşı bir hoşnutsuzluk duyardım içimde... İnsanlar buna kendine yetmezlik, şeytanın göz boyaması filan gibi türlü adlar takmış!

KIZ : Deli saçması!... Şu dört fakülteye bak! Devlet işlerini yürüten hükümet dördünü de ödüllendiriyor. İşte ilahiyat, Tanrı bilgisi! Bilgeliğin ta kendisi olduğunu sanan felsefe onu yerden yere vurur, kepaze eder. Ya tıp, felsefeyi inkâr eden, ilahiyatı bilimden saymayan, boşınan diye adlandıran tıp!... Sonra hepsi de gençliğe saygı öğretecek, üniversiteye karşı saygılı olmayı belletecek olan aynı yüksek kurulun üyeleri! Bir tımarhane bu! İlk akıllanacak olanın vay haline!

AVUKAT : İlk içeri girenler ilahiyatçılardır. Bunlar, önce ilahiyatın saçmalığını telkin eden felsefeyi okurlar; sonra da ilahiyat okuyarak felsefenin saçma olduğunu öğrenirler! Deli denmez mi bunlara?

KIZ : Gelelim hukuka: herkesin hizmetindedir hukuk, ancak hizmetlilerle ilgilenmez.

AVUKAT : Adalet adil olmak istedi mi, vurur satırını!... Durmadan adaletsizlik eden adalet!

KIZ : İşlerinizi ne garip düzenlemiştiniz, insanoğulları! Gel, sana çelengini ben vereceğim.. Daha iyi yakışır sana bu çelenk! *(Avukat'ın başına dikenden bir çelenk koyar.)* Şimdi org çalayım, dinle! *(Orgun başına oturur ve "Kyrie el-eison" ilahisini çalar. Ama org sesi yerine insan sesleri duyulur.)*

ÇOCUK SESLERİ : Sonsuz Tanrı! Sonsuz Tanrı! *(Son ses uzatılır.)*

KADIN SESLERİ : Merhamet et! *(Son ses uzatılır.)*

ERKEK SESLERİ *(tenor)* : Kurtar bizi, rahmetin hürmetine! *(Son ses uzatılır.)*

ERKEK SESLERİ *(bas)*: Biz kullarını bağışla, Tanrım, gazap etme bizlere!

HEPSİ: Merhamet! Çağrımızı işit! Acı ölümlülere! Sonsuz Tanrı niçin uzaksın bizden? Uçurumların dibinden sana sesleniyoruz! Merhamet, Sonsuz Tanrı! Kullarının yükünü ağırlaştırma! İşit bizi! İşit bizi!

(Sahne kararır. Kız kalkar, Avukat'ın yanına gider. Işık oyunları ile org bir fingal mağarası şeklini alır. Bazalt sütunlara deniz çarpmakta ve dalgalarla rüzgârın çıkardığı bir uğultu duyulmaktadır.)

AVUKAT: Neredeyiz, hemşire?

KIZ : Ne işitiyorsun?

AVUKAT : Sular damlıyor!

KIZ : Gözyaşları onlar, insanların döktüğü... Başka ne işitiyorsun?

AVUKAT : İç çekişler... hıçkırıklar... feryatlar...

KIZ : [Ölümlülerin feryatları buralara kadar geliyor... duyduğun o.] Ama nedir bu bitip tükenmeyen şikâyetler? Yaşamamanın sevinçli bir yanı yok mu hiç?

AVUKAT : Var. En tatlısı, hem de en acısı sevgidir. Erkek ve yuva! En yücesi, hem de en aşağılığı!

KIZ : Onu bir denesem!

AVUKAT : Benimle mi?

KIZ: Seninle. Sen sıgılıkları, kayalıkları biliyorsun; oralara düşmeyiz.

AVUKAT : Ben yoksulum.

KIZ : Ne çıkar? Yeter ki birbirimizi sevelim! Bir parça güzellik elde etmek için para istemez.

AVUKAT : Benim sevmediğim şeyler var; belki de senin sevdiklerindir onlar.

KIZ : Ödeşmiş oluruz.

AVUKAT : Ya birbirimizden usanırsak?

KIZ : O zaman da çocuk gelir, bizi oyalar, bitmeyen bir değişiklik getirir.

AVUKAT : Yoksul, çirkin, nefret edilen, hor görülen bir adamım ben; gene de beni istiyorsun, öyle mi?

KIZ : Evet, kaderlerimizi birleştiririz.

AVUKAT : Gel, öyleyse!

İKİNCİ PERDE

(Avukat'ın yazıhanesinde çok basit bir yatak odası. Sağda iki kişilik, geniş, tavanlı bir yatak; bunun yanında bir pencere. Solda, bir demir soba ile yemek pişirmeye yarayan tencere, kapacak. Kristin çift katlı pencereleri kâğıtlamakla meşguldür. Dipteki açık kapıdan büroya geçilir; bu kapının öte tarafında, büroya girmek için bekleyen yoksul insanlar görülür.)

BİRİNCİ SAHNE

Avukat, Kız, Kristin

KRISTIN : Kâğıtlıyorum! Kâğıtlıyorum!

KIZ (yüzü bembeyaz, bitkin, sobanın başında oturur) : Hava deliklerini tıkıyorsun! Boğuluyorum!

KRISTIN : Kala kala bir küçük çatlak kaldı!

KIZ : Hava! Hava! Boğuluyorum!

KRISTIN : Kâğıtlıyorum! Kâğıtlıyorum!

AVUKAT : İyi ediyorsun Kristin, sıcaklık pahalı!

KIZ : Amanın, sanki o kâğıtlarla dudaklarımı birbirine yapıştırıyorsun!

AVUKAT (elinde bir yazılı kâğıtla kapı eşiğinde durur) : Çocuk uyudu mu?

KIZ : Hele şükür, uyuyabildi!

AVUKAT (tatlılıkla) : Feryatları müşterilerimi kaçırıyor.

KIZ (tatlılıkla) : Ne yapmalı, çaresi var mı?

AVUKAT: Yok!

KIZ : Daha büyük bir evimiz olsa!

AVUKAT: Paramız yok.

KIZ : Pencereyi açabilir miyim? Bu bozuk hava nefesimi tıkıyor!

AVUKAT : Açarsan sıcaklık gider, üşürüz!

KIZ : Korkunç!... Dışarları silelim mi?

AVUKAT : Sen yer silemezsin, ben de silemem. Kristin'e gelince, kâğıtlıyor; evi baştan aşağı kâğıtlayacak; tavanların, döşemelerin, duvarların bütün deliklerini kâğıtlayacak!

KIZ : Yoksulluğu göze almıştım, ama pisliği değil!

AVUKAT : Yoksullukta az çok pislik vardır.

KIZ : Bu iş düşündüğümünden de berbat!

AVUKAT : İnsanların en kötü durumda olanı biz değiliz. Hiç olmazsa tenceremizde yemeğimiz var.

KIZ : Ama ne yemek!

AVUKAT : Lahana ucuz, besleyici, lezzetli de!

KIZ : Lahanadan hoşlanan için öyle! Bana sorarsan, tiksiniyorum!

AVUKAT : Ne diye söylemedin peki?

KIZ : Çünkü seni seviyorum. Ağzımın tadını sana feda ettim.

AVUKAT : Öyleyse ben de lahanaya olan sevgimi sana feda ederim. Fedakârlıklar karşılıklı olmalı.

KIZ : O zaman ne yeriz? Balık mı? Sen balık sevmezsin ki?

AVUKAT: Üstelik de pahalı.

KIZ : Of, bu iş sandığımdan da güçmüş meğer!

AVUKAT : Gördün mü bak, ne güçmüş!... Ya çocuk? Sözde birliğimizin bağı, mutluluğumuz olacaktı!... Felaketimiz oldu!

KIZ : Sevgilim, ölüyorum! Bu havasızlık, apartman aralığına bakan bu odalar, bu bitmez tükenmez uykusuz saatler boyunca dinlediğim çocuk feryatları, dışarda bekleyen insanlar, onların dertleri, kavgaları, şikâyetleri öldürüyor beni. Bu evin içinde öleceğim!

AVUKAT : Zavallı mini mini çiçek, ışsız, havasız!

KIZ : Sonra da bizden kötü durumda olanlar var diyorsun.

AVUKAT : Ben bu mahallenin gözü üstünde olanlardanım.

KIZ : Yuvamda bir parça güzellik bulabilsem, üst tarafını hoş göreceğim.

AVUKAT : Biliyorum, bir çiçek olsa demek istiyorsun, en azından bir günçiçeği... Ama bir buçuk kuron bir tanesi. Altı litre süt parası ya da dört kilo patates...

KIZ : Yemekten vazgeçerim, tek çiçeğim olsun!

AVUKAT : Bir çeşit güzellik vardır ki parasız elde edilir; onun evde eksikliği zevk sahibi bir erkek için bir azaptır.

KIZ: Nedir o?

AVUKAT: Söylersen kızarsın.

KIZ : Kızmayacağımıza söz vermiştik.

AVUKAT : Söz vermiştik... İnsan her şeye katlanır, Agnes, yalnız bir şeye katlanamaz: Dan diye söylenen dik söze... Bilir misin sen o türlü sözü? Daha bilemezsin.

KIZ : Öyle sözü hiç işitmeyeceğiz.

AVUKAT : Benden yana hiç işitmezsin!

KIZ : Hadi söyle söyleyeceğini!

AVUKAT : Peki. Bak, ben bir eve girince ilk önce perdelerin duruşuna bakarım. (*Pencereye gider, perdeleri düzeltir.*) İp gibi ya da paçavra gibi duruyorsa fazla kalmam orada. Sonra iskemlelere bir göz atarım.. Hepsi yerli yerindeyse otururum. (*Bir iskemleyi duvara yanaştırır.*) Sonra şamdanlardaki mumlara bakarım... Mumlar çarpık çurpuk duruyorsa, o evde düzen yoktur! (*Konsolun üstündeki mumlardan birini doğrultur.*) Bak, ruhum, işte bu parasız elde edilen çeşitten güzelliştir.

KIZ (*başı göğsü üstüne düşer*) : Dan diye söylemece yoktu, Aksel!

AVUKAT : Dan diye söylemedim ki!

KIZ: Söyledin, söyledin!

AVUKAT : Eee, söylemedim dedik ya!

KIZ : Bu ne biçim konuşma!

AVUKAT : Affedersin, Agnes! Ama sen pislikten ne kadar rahatsız oluyorsan, ben de senin bu düzensizliğinden öyle rahatsız oluyorum. Üstelik de ortalığı toplamada sana yardıma cesaretim yok, çünkü kabahatini başına kakmışım gibi kızılıyorsun... Of, keselim artık bunu, olmaz mı?

KIZ : Ne korkunç şeymiş evlilik! Hepsinden zor! Galiba melek olması lazım insanın.

AVUKAT : Evet, bence de öyle.

KIZ : Sanırım bu gidişle senden nefret edeceğim.

AVUKAT : O zaman vay halimize! Aman nefreti önleyelim. Söz veriyorum sana, bir daha hiç ortalık toplamaktan söz etmeyeceğim. Varsın benim için bir işkence olsun!

KIZ : Ben de lahana yiyeceğim. Varsın benim için bir azap olsun!

AVUKAT : Demek azap içinde bir beraberlik! Birinin zevki, ötekini ıstırabı!

KIZ : Yazık olmuş insanlara!

AVUKAT : Şimdi anladın ya?

KIZ : Anladım. Ama Allah aşkına şu tuzağa düşmeyelim! Mademki artık şimdi onu iyice biliyoruz...

AVUKAT : Düşmeyelim. İnsan kişileriz, aydın kişileriz; kusurlarımızı bağışlayabilir, hoş görebiliriz.

KIZ : Ufak tefek şeylere gülümseyip geçebiliriz.

AVUKAT : Evet biz, bir biz yapabiliriz bunu! Biliyor musun, bugünkü gazetede ne okudum? Sahi, nerede gazete?

KIZ (*mahcup*): Hangi gazete?

AVUKAT (*kabaca*): Bir taneden başka gazete alıyor muyum ki?

KIZ : Hadi gülümse, hem de öyle dik konuşma... Gazetenle sobayı tutuşturdum.

AVUKAT (*hırslı*): Vay canına!

KIZ : Hadi gülümse!...Gazeteni yaktım, çünkü benim kutsal saydığım şeylerle alay ediyordu.

AVUKAT : Benim de kutsal saymadığım şeylerle, hıh!... (*Çılgın gibi ellerini çırpar.*) Gülümseyeceğim, azı dişlerim görüneşiye kadar güleceğim... İnsan olacağım, düşüncelerimi gizleyeceğim ve her şeye eyvallah diyeceğim, yerde sürüneceğim, yaltaklanacağım! Yaa, demek gazetemi yaktın?!. Peki! Peki! (*Perdeyi yatağın tavan direğine asar.*) İşte, şimdi yeni baştan düzeltereğim, seni kızdırmak için!... Agnes, bu böyle yürümez!

KIZ: Tabii yürümez!

AVUKAT : Ama gene de yürüteceğiz, ettiğimiz yemin için değil, çocuğun hatırı için.

KIZ : Doğru: çocuğun hatırı için! Ah...ah! Çekeceğiz bu çileyi!

AVUKAT : Şimdi müşterilerimin yanına gidiyorum. İşitiyor musun, sabırsızlıktan nasıl homurdanıyorlar, birbirlerini parçalayabilmek, cezalandırıp hapishaneye sokmak için! Lanetli ruhlar!...

KIZ : Zavallı, zavallı insanlar! Ya bu kâğıtlama işi! (*Sessiz bir umutsuzlukla başı göğsüne düşer.*)

KRISTIN: Kâğıtlıyorum! Kâğıtlıyorum!

(*Avukat kapının önünde durur, parmaklarıyla sinirli sinirli kapı tokmağını tımbırdatır.*)

KIZ : Öf, kilit nasıl gıcırıyor, sanki kalbimin yayına basıyormuşsun gibi...

AVUKAT: Basıyorum, basıyorum işte...

KIZ: Yapma!

AVUKAT: Basıyorum!

KIZ: Bırak!

AVUKAT: Ba...

İKİNCİ SAHNE

Öncekiler, Subay

SUBAY (*büro tarafından gelir, kilidi tutar*) : Müsaadenizle!

AVUKAT (*kilidi bırakır*) : Buyrun, rica ederim, sizin doktor payeniz var!

SUBAY : Şimdi bütün dünya benim! Bütün yollar bana açık! Parnassos'a ulaştım, defne çelengini kazandım, ölümsüzlük, şeref benim!

AVUKAT : Ne ile yaşayacaksınız?

SUBAY: Yaşamak mı?

AVUKAT : Ev, elbise, yiyecek lazım değil mi size?

SUBAY : Bunlar bulunur, yeter ki biri sizi sevsin?

AVUKAT : Anlıyorum!... Anlıyorum!... Kâğıtla, Kristin, kâğıtla, ta ki nefessiz kalalım! (*Geri geri çıkarken başıyla selam verir.*)

KRISTIN : Kâğıtlıyorum, kâğıtlıyorum, ta ki nefessiz kalalım!

SUBAY : Şimdi gelir misin benimle?

KIZ: Hemen! Ama nereye?

SUBAY : "Güzel Koy"a. Orası yaz, orası günlük güneşlik, orada gençler, çocuklar, çiçekler gülüyor. Şarkılar, oyunlar, şenlik çılgınlıkları hep orada!

KIZ : Öyleyse gelirim oraya!

SUBAY: Gel!

AVUKAT (*geri döner*) : Şimdi bir numaralı cehennemime döneceğim. Buradaki iki numaralısıydı... hem de en belalısı! Cehennemlerimin en tatlısı en belalısıdır... Bakın, gene firketelerini döşemenin üstüne dökmüş! (*Firketeleri yerden toplar.*)

SUBAY : Aman Yarabbi, firketeleri bile buldu!

AVUKAT: "Bile" mi?... Bak bir kere şu nesneye! İki ucu var, ama bir firketel! Çift, gene de tek! Doğrulttum mu tek bir parça olur! Eğdim mi iki olur, ama aynı zamanda bir tek! Demek oluyor ki bu ikisi birdir! Ama orta yerinden kırdım mı... şöylece! O zaman iki olur, iki! (*Firketeyi ikiye böler ve parçaları fırlatır.*)

SUBAY: Bilmediği yok!... Ama firketeyi kırmadan önce uçların birbirinden ayrılması lazım. Uçlar yön yöne oldukça dayanır firkete!

AVUKAT : Paralel oldular mı da uçlar birbirine hiç dokunmaz... o zaman ne bükülme, ne kırılma!

SUBAY : Firkete bütün icatların en mükemmelidir. İki paralele eşit bir düz çizgi!

AVUKAT : Açıkken kilitleyen bir kilit!

SUBAY : Açıkça bir saç örgüsünü bağlar; kapandı mı örgü çözülür...

AVUKAT : Şu kapı gibi: Onu kapatırsam, senin yolunu açmış olurum, Agnes! (*Odadan çıkar ve kapıyı kapar.*)

KIZ: Ey, şimdi?

(*Dekor değişir Tavanlı yatak bir çadır olur. Demir soba gene yerindedir: Fon perdesi*

kalkar. Sağda, ön planda kızıl fundalıklı yanık dağlar ve bir orman yangınından kalma siyahlı beyazlı ağaç kütükleri, ahırlar, domuzlar için kırmızı boyalı bölmeler görülür. Bunların alt tarafında, mekanik usullerle tedavi yapılan bir açık hava sanatoryumu ve işkence aletlerine benzeyen birtakım gereçlerle vücutlarını işleyen insanlar.

Ön planın solunda, ocakları, yerli kazanları ve büyük borularıyla, karantina binasına ait açık hangarların bir kısmı.

Orta planda bir boğaz görülür.

Arka planda, yeşillikler içinde güzel bir plaj. Bayraklarla donanmış iskelelere kimi yelkenli, kimi yelkensiz beyaz tekneler bağlıdır. İtalyan mimarisinde küçük villalar, pavyonlar, köşkler, mermer heykeller, sahilin yeşillikleri arasından görünür.)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

Karantinacı, Subay, Kız sonra Yosma ve Dostu

(Karantinacı zenci kıyafetinde sahilde bir aşağı bir yukarı gezinmektedir.)

SUBAY *(Karantinacı'nın yanına gidip elini sıkarak):* Oo, şuraya bak, Ordström! Sen bu kıyıya mı geldin?

KARANTİNACI: Evet, buradayım.

SUBAY : "Güzel Koy" dedikleri yer burası mı?

KARANTİNACI: Hayır, orası tam karşımıza düşer. Buraya "Utaç Sahili" denir, limanımızın karantina bölgesi!

SUBAY : Desene yanlış geldik!

KARANTİNACI: Ne münasebet!... Beni tanıştırmaz mısınız?

SUBAY : Olmaz, yakışık almaz. *(Alçak sesle)* İndra'nın öz kızı o!

KARANTİNACI: İndra'nın mı? Ben de Varuna'nın ta kendisi sanmıştım... Peki, benim yüzümün siyah oluşuna şaşmıyor musun?

SUBAY : Oğlum, ben elli yaşındayım, bu yaşa gelince insan artık bir şeye şaşmaz... Öğleden sonraki maskeli baloya gidecektir diye düşündüm.

KARANTİNACI : Doğru! Umarım ki siz de gelirsiniz!

SUBAY : Elbette geliriz, çünkü burası.... pek iç açıcı bir yer değil. Kimler oturur burada?

KARANTİNACI : Burada hastalar oturur, karşı kıyıda hasta olmayanlar.

SUBAY : Yoksullardan başka kimse olmasa gerek burada?

KARANTİNACI : Yok, yavrum, burası zengin yatağı! Bak şu geridekine: Mantarlı kaz ciğeriyle Burgonya şarabını fazlaca kaçırmış; o yüzden bacakları düğüm düğüm olmuş.

SUBAY : Düğüm düğüm mü?

KARANTİNACI: Evet, bacaklarında damla illeti var...Şurada giyotinin üstünde yatan da öylesine içkiye dadanmış ki, belkemiğinin cendereye sokulması gerekiyor.

SUBAY : Hiç hayrı olmaz!

KARANTİNACI : Sonra, gizlenecek bir suçu olanlar da bu kıyıda otururlar. İşte örneği, bak şu karşıdan gelene!

(Geçkin bir züppe, tekerlikli bir hasta arabasına oturmuş, sahneye getirilir. Kuru, çirkin,

altmışlık bir yosma, son modağa göre giyinmiş, arabanın yanında yürümekte ve bu kırklık "zampara"ile cilveleşmektedir.)

SUBAY : Bu bizim albay! Okul arkadaşımız!

KARANTİNACI : Don Juan. Görüyor musun, yanındaki mezar kaçkınından bir türlü gönlünü alamamış! Onun kocamış, çirkin, vefasız, zalim bir kadın olduğunu gözü görmüyor.

SUBAY : Aşk dediğin de budur işte! Şu uçarının böylesine içten ve gerçekten sevebileceği hiç aklıma gelmezdi doğrusu!

KARANTİNACI: Güzel bir düşünüş!

SUBAY : Ben de Viktoria'yı sevdim... Ya, hâlâ koridorda bir aşağı bir yukarı dolaşır, yolunu beklerim...

KARANTİNACI: Koridorda o bir aşağı bir yukarı dolaşan sen misin?

SUBAY: Benim ya!

KARANTİNACI: Demek kapıyı hâlâ açtıramadınız?

SUBAY : Açtıramadık. Durmadan mahkemeye gidip geliyoruz... İlan yapıştırıcı balık kepçesini omuzlayıp gitmiş, o yüzden tanıkların dinlenmesi uzuyor... Bu arada camcı şatonun camlarını taktı, şato da yarı kat boyu uzadı... Bu yıl olağanüstü güzel geçti... sıcak ve nemli.

KARANTİNACI: Ama benim şu içerdeki sıcağı görmemişsinizdir.

SUBAY : Senin ocak dairesinde ne kadar olur sıcaklık?

KARANTİNACI: Kolera bulaşıklarını dezenfekte ettiğimiz zamanlar 60 dereceyi bulur.

SUBAY : Şimdi gene ortalıkta kolera var mı?

KARANTİNACI : Bilmiyor musun olduğunu?

SUBAY : Biliyorum, biliyorum tabii, ama bildiğimi çoğu zaman unutuyorum.

KARANTİNACI: Ben de çoğu zaman, ah unutabilsem, derim, hele kendimi unutabilsem... Onun için durmadan balozlara, apukurya şenliklerine, amatör tiyatrolara koşarım.

SUBAY : Ne suç işledin ki?

KARANTİNACI: Söylesem, palavracı diyorlar, saklasam ikiyüzlü!

SUBAY : Onun için mi yüzünü karaladın?

KARANTİNACI: Evet olduğundan biraz daha fazla karaladım.

SUBAY : Kim o gelen?

KARANTİNACI: Şairin biri! Çamur banyosuna girecek.

(Şair, elinde bir kova dolusu çamur, gözleri gökyüzüne dikilmiş, girer.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

Öncekiler, Şair

SUBAY : Bakındı şuna! Hava ve ışık banyosuna girse daha iyi ederdi!

KARANTİNACI : Olmaz. Hep göklerde uçtuğu için çamura hasret çekiyor... Çamurda yuvarlanmak deriyi sertleştirir... domuzunki gibi yapar. Atsineklerinin dalamasını duymaz olursun!

SUBAY : Ah şu çelişmelerle dolu garip dünya!

ŞAİR (*kendinden geçercesine*) : Tanrı Path, kişiyi balçıktan yarattı, bir taslak fırınında ya da bir çömlekçi tezgâhında... (*Kuşkuyla*) ya da... eee, işte öyle bir şeyde... (*Kendinden geçercesine*) Gene balçıktan yaratılmıştır heykelcinin az çok ölümsüz olan şaheseri... (*Kuşkuyla*) eser de çoğu zaman aşırmadır ya... [*(Kendinden geçercesine)* Yemek odası için pek lüzumlu olan eşya, tabak çanak adı altında topladığımız şeyler, onlar da balçıktan yapılmıştır... (*Kuşkuyla*) Aslına bakarsan neme gerek benim adları!...] (*Kendinden geçercesine*) Balçıktır bu! Balçığın sulusuna da çamur derler... c'est mon affaire! (*Seslenir.*) Lina!

BEŞİNCİ SAHNE

Öncekiler, Lina

(Lina, elinde bir kova ile sahneye girer)

ŞAİR : Lina, Fräulein Agnes'e kendini tanı!... O seni on yıl önceden bilir. O zamanlar genç, neşeli ve Allah için güzel bir kızdın... Bakın şimdi haline! Beş çocuk, çalışma, zırlı dırlı, açlık ve sopa! Bakın güzellik nasıl gitmiş, neşe nasıl uçmuş vazife yolunda. Oysa bu yol gönül huzuruna götürecekti, öyle bir huzur ki yüzün ahenkli çizgilerinde, gözlerin tatlı pırıltısında dile gelecekti...

KARANTİNACI (*eliyle Şair'in ağzını kapar*) : Dilini tut, dilini tut!

ŞAİR : Herkes böyle söylüyor. Sustun mu da: konuş, derler. Ah bu düzene girmeyen insanlar!

KIZ (*Lina'ya*) : Söyle bakalım, senin derdin ne?

LİNA : Söyleyemem, korkarım, sonra halim daha kötü olur!

KIZ : Kim bu zulmü eden?

LİNA : Söylemeye korkarım, sonra dayak atarlar!

ŞAİR : Vazgeç öyleyse! Ama ben söyleyeceğim, isterse Arap bütün dişlerimi döksün! Nice zaman haksızlığa uğradığımızı anlatacağım... Agnes, Tanrı kızı! Şu karşı tepeden gelen çalgı ve oyun seslerini işitiyor musun?... Güzel!... Lina'nın kız kardeşi şehirden evine döndü; şehirde baştan çıkmıştı kız, anlıyorsun ya? Şimdi semiz dana kesiyorlar şerefine... Ama Lina, yuvasında kalan Lina, su taşımaya, domuzlara yem vermeye mahkûm!..

KIZ : Evde şenlik yapılıyor, ama baştan çıkan kız kötü yolu bıraktı diye yapılıyor, yoksa sadece evine döndü diye değil. Yanlış anlama!

ŞAİR: Ama hiç kötü yola sapmamış olan şu günahsız hizmetçinin şerefine her gece yemekli şenlikler düzenleniyor mu? Söyle, düzenleniyor mu? Hayır, yapılmaz öyle şey! Ama Lina, boş kaldı mı, tapınağa gidecek, orada günahkârlığı yüzüne vurulacaktır! Adalet mi derim buna?

KIZ : Sorularınızı cevaplandırmak güç; çünkü önceden hesaplanmayan durumlar o kadar çok ki...

ŞAİR : Adil Halife Harun el Reşit de bunun farkına varmış... Yüce tahtına rahatça kurulmuş, aşağıda olup bitenlere eğilip bakmamış bile! Sonunda şikâyetler ulu kulaklarına erişmiş. Günün birinde tahtından aşağı inmiş, kılık değiştirip gizlice halk arasına karışmış, adalet işlerinin nasıl yürütüldüğünü görmek için...

KIZ : Benim adil Halife Harun el Reşit olduğumu sanmıyorsunuz ya?

SUBAY : Başka şeylerden söz edelim, yabancılar geliyor!

(Yelkeni açık mavi, direkleri yıldızlı, al bayraklı beyaz bir dragon soldan boğaza doğru süzülür. Dümende, kolları birbirine dolanmış, erkek ile kadın oturmaktadır.)

SUBAY : Şuraya bakın, katıksız mutluluk, sonsuz mutluluk, taze aşkın sevinç haykırışı!

(Sahne aydınlanır.)

ALTINCI SAHNE

Öncekiler, Erkek ile Kadın

ERKEK *(dragonun içinde ayağa kalkmış olarak çağırır)* :

*Var ol, güzel kıyı,
İlkbaharımı yaşadığım,
İlk pembe rüyalarımı gördüğüm,
Gene sana geldim işte!
Yapyalnız değilim o günler gibi.
Koylar, korular,
Gökler, denizler,
Selama durun!
Aşkım, yavuklum,
Güneşim, hayatım geliyor!*

(Güzel Koy'un iskelelerinde bayraklar selamlar, plajlardan, villalardan beyaz mendiller sallanır. Bir harp ve keman akordu boğazdan yükselir.)

ŞAİR : Bakın, nasıl ışıltı ışıltı bir neşe! Dinleyin, sulardan yükselip gelen ahengi! Hey Eros!

SUBAY : Viktoria geliyor!

KARANTİNACI : Nasıl?

SUBAY : Onun Viktoria'sı! Benim Viktoria'm da var, ama benimkini kimseler göremez!... Haydi, çek karantina bayrağını, ben de ağları toplayayım.

(Karantinacı sarı bir flama ile işaret verir.)

SUBAY *(bir halata asılır, geminin başı Utanç Sahili'ne doğru döner)*: Hey, dur!

(Karantinacı ocağı ateşler; mavi kükürt ve hareketleriyle dehşet duygularını anlatan alevler yükselir.)

KARANTİNACI : Ya, ya, çok üzücü! Ama bulaşık yerlerden gelenlerin hepsi, hepsi buraya düşecekler!

ŞAİR : Nasıl böyle söze dilin varır, nasıl böyle yapmaya yüreğin dayanır, birbirine gönül vermiş iki insan görürsün de? El sürme onlara! El sürme aşka! Vatan hıyanetidir bu! Yazık bize! Güzel adına ne varsa çamurlara buluyoruz!

ERKEK ve KADIN *(üzgün ve utançlı, kıyıya çıkarlar)*: Eyvahlar olsun! Ne yaptık ki biz?

KARANTİNACI: Hayatta böyle ufak tefek aksiliklere uğramak için bir şey yapmış olmak gerekmez!

KADIN : Sevincin, mutluluğun ne kısaymış ömrü!

ERKEK : Burada ne kadar kalacağız?

KARANTİNACI: Kırk gün kırk gece..

KADIN : Kendimizi denize atalım, daha iyi!

ERKEK : Burada, yanık dağlarla domuz ahırları arasında yaşamaya mecbur olmak!

ŞAİR : Aşk her şeyi yener, kükürt ve karbon kokusunu bile!

(Karantinacı ocağı ateşler; mavi kükürt alevleri yükselir.)

KARANTİNACI : İşte kükürtü yaktım; lütfen yaklaşalım!

KADIN : Eyvah! Mavi elbisemin rengi atacak!

KARANTİNACI : Beyaz olacak. Kırmızı güllerin de beyaz olacak!

ERKEK : Yanakların da! Kırk gün!

KADIN (*Subay'a*): Sen memnun olacaksın!

SUBAY : Hayır olmayacağım... Gerçi senin mutluluğun benim acımın kaynağı oldu, ama... zarar yok... şimdi ben doktor payesi aldım, şu karşıda çalışıyorum... hah ha! Ya ya, sonbahara da bir okulda görev alacağım... Bütün çocukluğum, bütün gençliğim boyunca öğrendiklerimi bütün olgunluk yıllarım, bütün ihtiyarlık yıllarım boyunca öğreteceğim, hep o aynı şeyleri: 2 kere 2 kaç eder? 4'te 2 kaç kere var? Bunları öğreteceğim... ta emekliye ayrılıp işsiz güçsüz yaşamama izin verilinceye kadar... Sonra da yemek zamanlarını bekleyeceğim, gazeteciyi bekleyeceğim... ta krematoryuma götürülüp yakılincaya kadar... Buralarda hiç emekli maaşı alanınız yok mu? Muhakkak ki işin en kötüsü bu, 2 kere 2, 4 ederden sonra, doktorayı başarıp da yeniden okula başlamak, aynı soruları sormak, ta ölesiye kadar...

(*Ellerini beline bağlamış yaşlı bir adam geçer.*)

YEDİNCİ SAHNE

Öncekiler, bir Emekli

SUBAY : Bakın, şurdan bir emekli gidiyor ve ömrünün sona ermesini bekliyor. Muhakkak bir yüzbaşısıdır bu, binbaşı olamamış... ya da bir şube müdürüdür, müdürlüğe yükselememiş... Çağrılan çok, ama seçilen az... Kahvaltı saatini bekler.

EMEKLİ : Hayır, gazeteyi, sabah gazetesini.

SUBAY : Elli dört yaşında: daha yirmi beş yıl yemek saatiyle gazeteciyi bekleyebilir... Tüyler ürpertici, değil mi?

EMEKLİ: Tüyler ürpertici olmayan ne var ki? Söylesene!

SUBAY : Kim söyleyebilirse o söylesin. Ben şimdi çocuklarıma 2 kere 2'nin 4 ettiğini öğreteceğim; 4'ün içinde 2'nin kaç defa bulunduğunu. (*Elini umutsuzca alnına vurur.*) Ya Viktoria? Hani onu seviyordum, onun için dünyalar kadar mutluluk diliyordum? Şimdi o mutlu... alabildiğine mutlu, bense dertliyim, dertli, dertli!...

KADIN : Senin acı çektiğini görürken mutlu olabileceğimi umar mısın? Burada kırk gün kırk gece mahpus olduğumu bilmek belki acılarımı dindirir! Söyle, dindirir mi acılarını?

SUBAY : Hem dindirir, hem dindirmez. Sen acı çekerken benim gönlüm rahat etmez. Ah!

ERKEK : Ya benim mutluluğum senin acın üstüne kurulabilir mi dersin?

SUBAY : Hepimize yazık oldu... hepimize!

HEPSİ (*ellerini göğe kaldırıyorlar ve bozuk bir akort ezgisi veren bir feryat koparıyorlar*) : Aah!

KIZ : Ey sonsuz Tanrı, işit seslerini! Hayat, korkunç! Yazık olmuş insanlara!

HEPSİ (*önceki gibi*) : Aah!

(*Sahne bir süre kapkaranlık olur; bu sırada kişilerin kimi çıkar, kimi yer değiştirir. Ortalık yeniden aydınlanınca Utanç Sahili fonda sisler içinde kalmıştır. Güzel Koy ön plandadır, ara yerde boğaz vardır; her ikisi de bol ışıklar içindedir. Sağda, açık pencereleriyle kaplıca otelinin bir köşesi görülür: İçerde çiftler dans ederler. Binanın önünde, boş bir sandığın*

üstünde üç hizmetçi kız, kolları birbirine dolanmış olarak durmuş, dans edenleri seyrederler. Otelin merdivenlerine bir sıra konmuş, üstüne "Çirkin Edith" oturmuştur. Mahzundur; başı açık, güre saçları karmakarışıktır. Önünde açık bir piyano durur. Solda sarı, ahşap, bir ev. Dışarda iki çocuk, yaz kıyafetiyle top oynar. Ön planda biraz geriye doğru bir iskele, beyaz tekneler ve bayrak çekilmiş direkler. Ötede, boğazda, bir briga gibi donatılmış ve top mazgalları görünen bir beyaz harp gemisi. Ancak etraf kış manzarasına bürünmüştür. Yerde ve yapraksız kalan ağaçlarda kar vardır.)

SEKİZİNCİ SAHNE

Kız, Subay, Edith, üç hizmetçi

(Kız ve Subay sahneye girerler.)

KIZ : Burası sevinç, mutluluk dolu, bayram havası içinde! İşler bugün paydos edildi. Her gün şenlik var. Herkes bayramlıklarını giymiş. Müzik, dans daha sabahtan başlıyor. *(Hizmetçi kızlara)* Çocuklar, neden siz de içeri girip dans etmiyorsunuz?

BİR HİZMETÇİ : Biz mi?

SUBAY : Onlar hizmetçi!

KIZ : Sahi!... Ama niçin Edith orada oturmuş, dansa katılmıyor?

(Edith elleriyle yüzünü örter.)

SUBAY : Ona bir şey sorma! Üç saattir orada oturuyor. Biri de gelip dansa kaldırmadı. *(Sarı evden içeri girer.)*

KIZ : Ne zalim eğlence!

DOKUZUNCU SAHNE

Öncekiler, Anne, sonra Deniz Subayı ve Alice

ANNE *(otelden çıkar, göğsü açıktır, Edith'in yanına gider)* : Sana içeri gir demiştim, neden girmiyorsun?

EDİTH : ...Çünkü kimseye kendimi peşkeş çekemem. Çirkin olduğumu biliyorum, bunun için de kimse benimle dans etmiyor. Ama bana bunu hatırlatmalarını istemiyorum!

(Piyano Sebastian Bach'ın Toccata con fuga No. 10'unu çalmaya başlar. Salonda çalınan vals pek hafif duyulurken Bach'ın Toccata'sıyla savaşmak istercesine gittikçe sesini yükseltir. Fakat Edith bu sesi boğar ve susturur. Dans edenler kapıya çıkıp dinlerler. Bütün sahnedekiler ağırbaşlılıkla dinlerler.)

DENİZ SUBAYI *(davetliler arasında bulunan Alice'i belinden kavrayarak aşağıdaki iskeleye doğru götürür)* : Çabuk gel!

(Edith piyanoyu keser, ayağa kalkar ve gidenlerin arkasından umutsuzca bakar. Taş kesilmiş gibidir.)

ONUNCU SAHNE

Subay, Doçent, Okul Çocukları

(Sarı evin cephe duvarı kaldırılır. Üstünde okul çocuklarının oturduğu üç sıra görülür. Subay bunların arasındadır. Tedirgin, kaygılı bir hali vardır. Doçent gözünde gözlük, bir

elinde tebeşir, öbüründe değnek Subay'ın önünde durmuştur.)

DOÇENT (*Subay'a*) : Hadi oğlum, söyle bana bakayım: 2 kere 2 kaç eder?

(Subay, oturduğu yerden, yüzünü buruşturarak zihninde cevabı araştırır.)

DOÇENT : Sana soru sorulunca ayağa kalkacaksın!

SUBAY (*ezilip büzülerek ayağa kalkar*) : 2 kere 2... biraz düşüneyim! 2... 2 eder!

DOÇENT : Yaa, öyle mi? Dersine çalışmamışsın!

SUBAY (*utanarak*) : Evet, çalışmadım... Kaç ettiğini biliyorum ama söyleyemiyorum.

DOÇENT : Ukalalık istemez! Biliyormuş, ama söyleyemiyormuş. Biraz yardım edeyim mi? (*Subay'ın saçlarını çeker.*)

SUBAY : Off, korkunç bir şey!

DOÇENT : Korkunç bir şey ya, böyle bir koca oğlanın utanmaması!

SUBAY (*azap içinde*): Koca oğlan, evet, ben büyüğüm, burdakilerin hepsinden çok büyük; yetişkinim ben, okulu çoktan bitirdim... (*Birden uyanmış gibi*) Doktor payesi de almıştım ben. Burada ne işim var? Doktor olmadım mıydı yoksa?

DOÇENT : Oldun, oldun. Ama burada olgunlaşacaksın, anlıyor musun, olgunlaşman lazım. Yoksa sözüm doğru değil mi?

SUBAY (*elini alınına götürür*) : Evet, doğru, olgunlaşmak lazım... 2 kere 2, 2 eder; bunu kıyas yoluyla da kanıtlayabilirim. Kanıtların en güçlüsüdür bu! Bakın dinleyin: 1 kere 1 eder 1, öyleyse 2 kere 2 de 2 eder. Çünkü birisi için doğru olan öteki için de doğru olmak gerekir.

DOÇENT: Kanıtlaman mantık kurallarına bütünüyle uygun, ama cevap yanlış.

SUBAY: Mantık kurallarına uygun olan şey yanlış olmaz. Denetlemesini yapalım: 1'in içinde 1 bir kere var, öyleyse 2'nin içinde 2 de 2 defa olur.

DOÇENT: Kıyas usulüne göre tamam. Ama 1 kere 3 ne eder?

SUBAY: 3 eder.

DOÇENT : Öyleyse 2 kere 3 de 3 olacak.

SUBAY (*düşünür*): Hayır, doğru olamaz... olamaz... yoksa doğru mu?... (*Umutsuzca yerine oturur.*) Yok, ben daha olgunlaşmamışım!

DOÇENT : Sen daha uzun zaman olgunlaşamazsın...

SUBAY : Ama ne kadar zaman burada kalacağım?

DOÇENT : Ne kadar zaman mı? Zamanla mekânın var olduğunu mu sanıyorsun?... Diyelim ki zaman var, öyleyse zamanın ne olduğunu söyleyebilmen gerekir. Nedir zaman?

SUBAY : Zaman... (*Düşündükten sonra*) [Söyleyemeyeceğim, ama ne olduğunu biliyorum. 2 kere 2'nin kaç ettiğini de söyleyemeden bilebilirim!] Zamanın ne olduğunu bay doçent söyleyebilirler mi?

DOÇENT: Elbette söyleyebilirim.

ÇOCUKLAR: Hadi, söyleyin!

DOÇENT : Zaman... Hele bir düşüneyim! (*Bir parmağı burnunun ucunda olduğu halde kıvıldamadan durur.*) Biz konuşurken zaman uçup gider, öyleyse zaman, biz konuşurken uçup giden bir şeydir.

BİR ÇOCUK (*ayağa kalkar*) : Şimdi siz konuşadurun, bay doçent, ben de sıvışıp gideyim. Demek ben zamanım! (*Çıkıp gider.*)

DOÇENT : Mantık kurallarına göre bütünüyle doğru!

SUBAY : Öyleyse mantık kuralları zırva; çünkü buradan çıkıp giden çocuk zaman olamaz.

DOÇENT : Bu da mantık kurallarına göre bütünüyle doğru, aslında ters olsa da.

SUBAY : O halde mantık ters!

DOÇENT : Sahiden de öyle görünüyor! Ama mantık ters olunca bütün dünya ters olur... o zaman da şeytanlar gelip size maval okusun! Burada masal dinletecek biri varsa çıksın, biz de gidip yatalım!

SUBAY : "Posterius prius" derler buna, yani tersine dünya; çünkü önce yatılır, sonra masal dinlenir, koca sersem!

DOÇENT : Öyle böbürlenmeyelim, sayın doktor!

SUBAY : Lütfen "Sayın Komutanım" deyiniz! Ben subayım. Ne diye burada çoluk çocuk arasında oturmuş bir alay laf işitiyorum, anlamıyorum doğrusu!

DOÇENT (*parmağını havaya kaldırarak*) : Olgunlaşacağız!

ON BİRİNCİ SAHNE

Öncekiler, Karantinacı

KARANTİNACI (*girer*) : Karantina başlıyor!

SUBAY : İyi ki geldin! Doktor payesine yükseldiğim halde, şu adamın beni böyle okul sıralarında oturtmasını aklın alıyor mu?

KARANTİNACI: Peki, ne diye kendi yoluna gitmiyorsun?

SUBAY : Evet, sen öyle söylersin! Neden yoluma gitmiyorum? Bu iş o kadar kolay değil!

DOÇENT : Kolay değil, inanırım. Hele bir dene!

SUBAY (*Karantinacı'ya*): Kurtar beni! Şunun bakışlarından kurtar beni!

KARANTİNACI : Haydi gel... gel de bize dans ettir... Veba patlak vermeden dans etmeliyiz, dans etmeli!

SUBAY : Şuradaki gemi kalkacak mı?

KARANTİNACI: Gemi nerdeyse kalkacak! O kalkınca da tabii ağlayan ağlayana!

SUBAY : Hep ağlama, gelince de, gidince de!... Hadi gidelim!

(*Çıkarlar.*)

(*Doçent sessizce dersine devam eder. Dans salonunun penceresinden içeri bakan hizmetçi kızlar üzgün üzgün iskeleyle doğru inerler. Taş gibi hareketsiz piyanonun yanında duran Edith de onların ardı sıra gider.*)

KIZ (*Subay'a*) : Bu cennette hiç mutlu insan yok mu?

SUBAY : Var, şurada duran yeni evliler! Bak, dinle onları!

ON İKİNCİ SAHNE

Öncekiler, yeni evliler

(Yeni evliler girerler.)

ERKEK *(karısına)* : Öyle mutluyum ki ölmek istiyorum!

KADIN : Ölmek neden?

ERKEK : Çünkü mutluluğun koynunda mutsuzluğun bir tohumu vardır yeşeren. Mutluluk alev gibi kendi kendini yer, bitirir... Sonsuz değildir bu alev, sönecektir. Ölümlülüğün bu önsezisi en engin mutluluğu en yüce noktasında yok ediyor.

KADIN : Gel beraber ölelim, şimdiden tezi yok!

ERKEK : Ölelim mi? Pekâlâ! Çünkü ben mutluluktan korkuyorum, kahpe mutluluk!

(Denize doğru giderler.)

KIZ *(Subay'a)*: Hayat kötü! Yazık olmuş insanlara!

SUBAY : Şu karşıdan gelene bak; burada yaşayan bütün ölümlüler bu adama imrenirler.

(Kör içeri doğru itilir.)

ON ÜÇÜNCÜ SAHNE

Öncekiler, Kör

SUBAY : Burada yüz villa var, hepsinin sahibi o. Bütün bu fiyortlar, koylar, plajlar, korular, denizdeki balıklar, havada uçan kuşlar ve ormanda gezen hayvanlar hep onun malı; binlerce insan onun kiracısı; güneş onun denizlerinde doğar, onun kıyılarında batar...

KIZ : Güzel, onun da şikâyeti var mı?

SUBAY : Var, hem de haklı bir şikâyet, gözleri görmüyor.

KARANTİNACI: Kör!

KIZ : Herkesin gözü üstünde kalan adam!

SUBAY : Şu geminin gidişini seyretmek istiyor; oğlu da gemide!

KÖR : Görmüyorum, ama işitiyorum! Çapa demirinin, sivri uçlarıyla dipteki çamuru kazıdığını işitiyorum; hani olta iğnesi balığın ağzından çekilirken yüreğini de alır gelir, işte onu hissediyorum. Oğlum, tek evladım denizlerin ötesine, gurbet illere gidiyor!... Bir gönlün peşinden gidebilen... işte, demir zincirinin takırdadığını duyuyorum... Sonra... bir şey... şap şap yapraklanıyor, ipte asılı çamaşırlar gibi... Islak mendiller olmasın!... Sonra hıçkırıklar, iç çekişler geliyor kulağıma, ağlayanlar varmış gibi... [Belki küçük çırpıntılar gemi bordasını dövüyor, belki de sahildeki kızlardır... yüzüstü kalanlar... teselli kabul etmeyenler...] Bir gün bir çocuğa sormuştum, deniz neden tuzludur diye. Babası uzun bir sefere çıkmıştı. Çocuk hemencecik karşılık verdi:

Deniz tuzludur, çünkü denizciler durmadan ağlar! Neden denizciler bu kadar çok ağlar ki? Çünkü, dedi yolculukları bitmez... onun için de mendillerini hep direklere asıp kuruturlar! Gene sordum: Ya niçin insanlar üzgün olunca ağlar? Çünkü, dedi, daha duru görebilelim diye gözlerin camını arasına yıkamak lazım!

(Gemi yelken açmış, süzülüp gitmektedir. Kıyıdaki kızlar bir yandan mendil sallar, bir yandan da gözlerinin yaşını siler. Şimdi ön direktteki işaret çubuğuna "Evet!" flaması çekilmiştir: Beyaz fon üzerinde kırmızı bir küre! Alice, bu cevap karşısında sevincinden taşkınca işaretler yapar.)

KIZ *(Subay'a)* : Bu flama ne anlama gelir!

SUBAY : "Evet!" anlamına. Kırmızı küre, teğmenin evet cevabı, göğün mavi çuhası üstünde bir

damla kızıl kan, kalbin kanı!

KIZ : Ya "Hayır!" işareti nasıl olur?

SUBAY : Mavi olur, pis kan damarlarındaki bozuk kan gibi... Bak, Alice nasıl bayram ediyor?

KIZ : Ve Edith nasıl ağlıyor!...

KÖR : Buluşmak ayrılmak! Ayrılmak, buluşmak! Hayat bu! Anasıyla buluştuk, sonra o gitti. Oğlum kalmıştı bana; şimdi de o gidiyor.

KIZ : Gene döner gelir!

KÖR : Kim benimle konuşan? Bu sesi eskiden rüyalarımda duymuştum, gençken, yaz tatilleri başlarken, evliliğimin ilk yıllarında, oğlum dünyaya geldiği zaman. Ne vakit hayat yüzüme gülse bu sesi duyarım, tatlı bir güney rüzgârı gibi, gökten gelen bir harp ezgisi gibi, Noel gecesi meleklerin selamını hayal ettiğim gibi...

ONDÖRDÜNCÜ SAHNE

Öncekiler, Avukat

(Avukat, Kör'ün yanına gider, kulağına bir şeyler fısıldar.)

KÖR : Yaa, öyle mi?

AVUKAT : Evet. *(Kız'ın yanına gider.)* Göreceklerinin çoğunu gördün, ama en kötüsünden haberin yok!

KIZ : Bu en kötüsü dediğin nedir acaba?

AVUKAT: Tekrarlama!... Baştan başlama!... Geriye dönüş!... Eksik kalan bilgileri tamamlama! Gel!...

KIZ : Nereye?

AVUKAT: Görevinin başına!

KIZ: Görevim neymiş?

AVUKAT : Seni korkutan her şey! İstemeden yapmak zorunda olduğun her şey!... Kaçınmak, feda etmek, yoksun kalmak, vazgeçmek... bütün tatsız, can sıkıcı ezici üzücü şeyler...

KIZ : Görevin hiç hoş gideni yok mu?

AVUKAT : Görevler yapıldıktan sonra hoş gider...

KIZ: Yani yok olunca?... Demek bütün tatsız şeylerin adı görevdir. Tatlısı ne öyleyse?

AVUKAT: Tatlısı günah!

KIZ : Günah mı?

AVUKAT : Evet, onun da cezası vardır! Güzel bir günle bir gece geçirdim mi, ertesi gün içimde bir huzursuzluk duyarım, cehennem azapları çekerim!

KIZ: Ne tuhaf!

AVUKAT : Öyle... Sabahleyin baş ağrılarıyla uyanırım, sonra da tekrarlar, o sapık tekrarlar başlar. Dün güzel, zevkli, içi açıcı bulduğun ne varsa bu sabah sana çirkin, tatsız ve anlamsız görünür. Zevk çürür sanki, neşe darmadağın olur. İnsanların başarı dedikleri, hep yeni bir başarısızlığa götüren sebeptir. Hayatta elde ettiğim başarılar yüzünden mahvoldum ben. İnsanlar, başkalarının iyi olduğunu görmekten nerdeyse içten gelen bir korku duyarlar; kaderin haksızlığı sayarlar birine güler yüz göstermesini; bunun için de o adamın ayağının altına karpuz

kabuğu koyarak eşitliği sağlamak isterler. Hünéri olanın hayatı tehlikededir, çünkü acından ölebilir... Ama sen gene görevine dön, yoksa aleyhine dava açarım, mahkemenin üç derecesinden de geçeriz: bir, iki, üç!

KIZ : Geriye dönüş, öyle mi? Üstünde lahana tenceresi kaynayan demir sobaya, çocuk bezlerine...

AVUKAT : Elbet ya! Bugün çamaşır günümüz... bütün mendiller yıkanacak...

KIZ : Eyvah, yeni baştan mı koşulacağım bu işlere?

AVUKAT: Bütün hayat bundan ibaret: "Sil baştan!" Şu içerdeki doçente bak: dün doktorasını yaptı, başına defne dalından çelenk kondu, ulular katına yükseldi, hükümdarlar boynuna sarılıp kutladılar onu, bugün yeni baştan okula başlıyor, iki kere iki kaç eder diye soruyor, ölünceye kadar da soracak... Haydi, sen de şimdi yuvana dön!...

KIZ : Ölürüm de dönmem!

AVUKAT : Ölür müsün? Buna izin yok! Çünkü her şeyden önce kötü sayılan bir şeydir bu, öylesine ki cesedin bile lanetlenir, sonra da... imansız gidersin, Tanrıya karşı küfürdür bu!

KIZ : İnsan olmak kolay değilmiş!

HEPSİ: Çok doğru!

KIZ : Senin yanına, o pisliğe, o sefalete dönemem! Yukarıya, geldiğim yere döneceğim. Ama önce kapı açılmalı, arkasında gizlediği sırrı öğrenmeliyim. Kapının açılmasını istiyorum.

AVUKAT : Öyleyse ökçelerin üstünde bir dönüş yapıp gerisin geriye gideceksin, ve davanın bütün aksiliklerini, yenilenmeleri, açıklamaları, tekrarlamaları göze alacaksın!

KIZ : Varsın olsun; ama şimdi, ilk önce, kendime gelebilmem için, ıssız yabanlara, kuş uçmaz kervan geçmez yerlere gideceğim. Bir gün gene görüşürüz! (*Şair'e*) Gel peşimden! (*Fondan, uzaktan uzağa acı feryatlar duyulur: "Eyvah! Eyvah! Eyvah!"*) Bu sesler ne?

AVUKAT : Utanç Sahili'ndeki lanetlilerin feryadı!

KIZ : Niçin bugün her günden fazla sızlanıyorlar?

AVUKAT : Çünkü güneş bu tarafta; müzik, dans, gençlik bu tarafta! Böyle olunca dertlerini daha derinden duyarlar.

KIZ: Onları kurtarmalıyız!

AVUKAT : Dene bakalım! Vaktiyle böyle bir kurtarıcı gelmişti, ama çarmıha gerildi.

KIZ : Kim yaptı bu işi?

AVUKAT : Bütün doğru düşünürler...

KIZ: Kimdi bunlar?

AVUKAT: Bütün doğru düşünürlerin kim olduğunu bilmiyor musun? Öyleyse onları tanıman gerekir.

KIZ : Seni doktorluğa layık görmeyenler miydi?

AVUKAT: Evet.

KIZ : Şimdi bildim onları!

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Akdeniz kıyısında bir plaj. Solda, önde beyaz bir duvar; portakallarla yüklü portakal ağaçları, duvarın üzerinden aşmış. Fonda, villalar ve önünde terasıyla bir gazino. Sağda büyük bir taşkömürü deposu ve iki el arabası. Fonda, sağda bir parça mavi deniz. İki kömür işçisi, bellerine kadar çıplak, elleri, yüzleri, vücutlarının açık yerleri kapkara, umutsuzluk içinde, her biri bir el arabasına oturmuş. Kız ve Avukat dipten görünürler.)

BİRİNCİ SAHNE

Kız, Avukat, Kömür İşçileri

- KIZ: Burası cennet!
- I. İŞÇİ: Burası cehennem!
- II. İŞÇİ: Gölgede 48 derece!
- I. İŞÇİ: Denize girelim mi?
- II. İŞÇİ : Polisler yakalar, buradan denize girmek yasak!
- I. İŞÇİ : Ağaçtan portakal koparabilir miyiz?
- II. İŞÇİ: Olmaz, sonra polisler yakalar.
- I. İŞÇİ: Ama ben bu sıcakta çalışmam. Kaçıp gideceğim.
- II. İŞÇİ : Kaçarsan polisler yakalar... *(Durak)* Hem sonra aç kalırsın...
- I. İŞÇİ : Aç mı kalırım.? En çok çalışan biziz, yarı aç yarı tok dolaşıyorum! En az çalışan zenginlerse bolluk içinde!... Pek açık dille konuşmadan bunun haksız bir iş olduğunu söyleyemez mi insan? Tanrı Kızı buna ne cevap verir acaba?
- KIZ : Verecek cevabım yok!... Ama sen söyle bana: Ne yaptın ki her yerin böyle kapkara, kaderin de böylesine kötü oldu?
- I. İŞÇİ: Ne mi yaptık? Yoksul ve hayırsız ana babadan doğduk... Sanırım, birkaç kere de hapis yatmışlar.
- KIZ: Hapis mi?
- I. İŞÇİ : Evet, hapis yatmayanlar şu yukarki gazinoda yaşar ve bir oturuşta sekiz türlü yemek yer, şarabı da caba.
- KIZ *(Avukat'a)*: Gerçek mi bu?
- AVUKAT : Bir bakıma öyle.
- KIZ : Yani her kişi bir defa hapse girer demek istiyorsun?
- AVUKAT: Öyle!
- KIZ : Yoksulların buradan denize girmesi yasakmış, öyle mi?
- AVUKAT: Evet, hatta elbiseleriyle de olsa. Ancak boğulmak isteyenler para ödemezler, ama karakolda dayak yerlermiş!
- KIZ : Köylere gidip açıklık yerlerden denize giremezler mi!
- AVUKAT : Açıklık yer yok. Her taraf çitlerle çevrili.
- KIZ : Allahın kırımına demek istiyorum.

AVUKAT : Allahın kırı yok, her yerin sahibi var.

KIZ : Denizin de mi? Engin, umman denizin de mi?

AVUKAT : Her yerin! Bir tekneyle denize açılıp sonra sahilin birine yanaşamazsın; ceza yazarlar. Nasıl, iyi mi?

KIZ : Burası cennet değilmiş!

AVUKAT : Değildir, ben de onu söylemek istiyorum.

KIZ : Neden insanlar durumlarını düzeltmek için bir şeyler yapmaz?

AVUKAT : Yaparlar, yapmaz olurlar mı! Ama bütün ıslahatçılar soluğu ya hapishanede alır ya da tımarhanede!

KIZ : Kim onları hapse atan?

AVUKAT : Bütün doğru düşünenler, bütün namuslu kişiler.

KIZ : Ya tımarhaneye götüren?

AVUKAT : Çabalarının umutsuzluğunu anlayınca düştükleri karamsarlık!

KIZ : Bu olup bitenlerin birtakım gizli sebepleri bulunduğu kimsenin aklına gelmemiş mi?

AVUKAT : Elbette gelmiş. İşleri yolunda gidenler hep böyle düşünüyor.

KIZ : Yani şu durumun iyi olduğunu, ha?

I. İŞÇİ: Gene de toplumun temelleri biziz; biz kömür taşımasak mutfaktaki ocak, evdeki soba söner; fabrikadaki makineler durur; sokakta, dükkânlarda, evlerde ışıklar yanmaz olur; soğuk ve karanlık içinde kalırsınız... Bu yüzden, şu kara kömürleri taşıyacağız diye cehennem terleri dökeriz... Karşılığında bize verdiğiniz nedir?

AVUKAT (*Kız'a*) : Onlara yardım et... (*durak*) Herkesin bir olmayacağını anlarım; ama eşitsizliğin de bu kadarı?...

[(Sayın Bay ile Sayın Bayan sahneden geçerler.)]

İKİNCİ SAHNE

Öncekiler, Sayın Bay ve Bayan, sonra Çocuklar

SAYIN BAYAN : Bir parti yapalım mı?

SAYIN BAY : Vazgeç, öğle yemeği yiyebilmem için biraz hareket etmeliyim.

I. İŞÇİ : Öğle yemeği yiyebilmek için mi?

II. İŞÇİ : Yiyebilmek için, ha?

(Çocuklar içeri girer. Kapkara yüzlü işçileri görünce korkudan haykırırlar.)

I. İŞÇİ : Bizi görünce haykırıyorlar!

II. İŞÇİ : Vay canına!... Tez elden giyotini getirelim de şu kokmuş vücudu bir budayalım!...

I. İŞÇİ : Vay canına! Yapalım şu işi! Tuh be!

AVUKAT (*Kız'a*): Ne ters işler!... Kötü olan yasalar değil, ama...

KIZ : Ama?

AVUKAT: Yönetim...

KIZ (*elleriyle yüzünü örterek uzaklaşır.*) : Burası cennet değilmiş!

İŞÇİLER : Değil, cehennem!

(Bir fingsal mağarası: Uzun, yeşil dalgalar ağır ağır mağaranın içini döver; ön planda, kırmızı boyalı, deniz çarptıkça öten bir şamandıra suyun yüzünde çalkalanmaktadır; ancak, şamandıranın sesi belirli yerlerde duyulacaktır. Rüzgârların türküsü, dalgaların türküsü.)

ÜÇÜNCÜ SAHNE

Kız, Şair

ŞAİR : Beni nerelere getirdin?

KIZ : İnsanoğullarının gürültüsünden, patırtısından uzak, okyanusun sınırındaki bu mağaraya. Biz buraya "Tanrı İndra'nın Kulağı" deriz, çünkü göklerin hakimi, ölümlülerin şikâyetlerini buradan dinler.

ŞAİR : Buradan mı? Nasıl?

KIZ : Bak, bu mağaranın yapısı bir deniz kabuğunu andırıyor, görüyorsun, değil mi? Kulağının da bir deniz kabuğu yapısında olduğunu bilmiyor musun? Bilirsin, ama aklına gelmemiştir. *(Kıydan bir deniz kabuğu alır.)* Çocukluğunda böyle bir deniz kabuğunu kulağına koyup da kanının damarlarında uğuldayışını, düşüncelerinin beyninde vızıldayışını, vücudunun dokusunda bin bir yıpranmış ipliğin kopuşunu dinlediğin olmadı mı hiç? Bütün bu sesleri şu küçük kabukta duyarsın. Ya bir de düşün, bu koca mağarada neler duyulmaz!...

ŞAİR *(dinler)* : Rüzgârın uğultusundan başka bir şey duymuyorum ben...

KIZ : Öyleyse ben onun sözcülüğünü edeyim! Dinle, rüzgârların sızıldanışını...

(Bir fon müziği eşliğinde, resitatif halinde söyler)

*Işıklı bulutlar içinde doğduk.
İndra'nın şimşekleri bizi
Bu tozlu yeryüzüne attı...
Toprak ayaklarımızı kirletti;
Yolların tozunu,
Şehirlerin dumanını,
Zehirli solukları,
Yemek kokusunu, şarap buğusunu
Çektik sineye...
Ciğerlerimizi temizlemek için
Engin denizlere açıldık,
Kanatlarımızı silkelemek,
Ve yıkamak için ayaklarımızı...
İndra, göklerin sultanı,
Kulak ver bize!
Dinle feryadımızı!
Yeryüzü temiz değil,
Yaşamak güzel değil,
insanlar kötü değil,
İyi de değil.
Güçlerince yaşıyorlar,
Bir günden bir güne...
Toprağın çocukları,
Topraktan gelmişler,*

*Toprakla belenerek
Toprağa düşüyorlar.
Ayak verilmiş onlara yürümeye,
Kanat verilmemiş,
Kirleniyorlar.
Onların suçu mu bu,
Yoksa senin mi?*

ŞAİR : Bir gün bunları duymuştum...

KIZ : Sus! Rüzgârların türküsü bitmedi! (Aynı şekilde devam eder:)

*Biz rüzgârlar, havanın çocukları biz,
İnsanların feryadıyla yüklüüz.
Sonbaharda, bacaların içinde,
Sobalarda, pencere pervazlarında,
Yağmur ağlarken kiremitlerde,
Dinledin mi sesimizi?
Ya da kış geceleri,
Karla kaplı ormanlarda,
Çılgın dalgalar üstünde,
Yelkenlerde, bordalarda,
Nasıl inler, ağlaşırsınız
İşittin mi?
Biz rüzgârlar,
Havanın çocukları biz,
İnsan bağrından taşan
İniltilerden öğrendik
İstirabın sesini...
Hasta döşegi başında,
Savaş meydanlarında,
Hele çocuk odasında,
Yeni doğmuş çocuklar
Varlığın acısıyla
İnler, feryat ederken,
Belledik bu sesleri...
Biz rüzgârlar, ağlayan,
İnleyen rüzgârlar biz,
Eyvah! Eyvah!*

ŞAİR : Bana öyle geliyor ki eskiden...

KIZ : Sus! İşte dalgaların türküsü (Fon müziği eşliğinde resitatif:)

*Biz, dalgalarınız, dalgalar,
Rüzgârları sallayan,
Onlara huzur sağlayan...
[Yeşil beşikleriz biz,
Islak, tuzlu dalgalar;
Alevlere benzeriz,]
Islak alevleriz biz
Hem söndüren, hem yakan,
Temizleyen, yıkayan,
Yaratan ve dölleyen.*

*Biz dalgalar, biz,
Rüzgârların beşiği,
Onlara tatlı huzur!*

KIZ : Yalancı kahpe dalgalar! Yeryüzünde ateşe verilmeyen sular da boğulur, dalgaların koynunda. Şuraya bak! *(Bir gemi kalıntısını gösterir.)* Bak şuraya deniz neleri almış ve parçalamış!... Batık teknelerden kalma şu gemi başlarını süsleyen denizkızı şekilleri... bir de isim levhaları: Adalet, Dostluk, Altın Barış, Umut... Direkler, ıskarmozlar, kürekler, işte Umut'tan arta kalanlar... Ah aldatici Umut! Hele şuraya bak: _ bir can yeleşti... ancak kendini kurtarabilmiş, kazazedeyi ölümüne bırakmış!

ŞAİR *(kalıntılar arasında araştırır)* : Adalet gemisinin isim levhası işte şurada! Kör'ün oğlunu da içine alıp Güzel Koy'dan yola çıkan gemiydi bu. Demek batmış! Alice'in nişanlısı, Edith'in umutsuzca sevdiği o subay da içindeydi!

KIZ: Kör? Güzel Koy? Bunları rüyada görmüş olmayalım! Sonra Alice'in nişanlısı, çirkin Edith, Utanç Sahili ve Karantina, kükürt ve karbon, kilisede yapılan doktora töreni, avukatın yazıhanesi, Dehliz ve Viktoria, büyüyen şato ve subay... hep bunlar rüya imiş...

ŞAİR : Onlar şiirdi, eskiden ben yazmıştım.

KIZ : Demek şiirin ne demek olduğunu biliyorsun...

ŞAİR : Demek rüyanın ne demek olduğunu biliyordum... Şiir nedir?

KIZ : Gerçek olmayan, ama gerçekten fazla bir şey olan... Rüya değil, ama uyanık görülen rüyalar...

ŞAİR : Sonra da insanoğulları sanırlar ki biz şairlerin işi oyundan ibaret... uydurma, kaydırma!

KIZ : Böyle olduğu daha iyi, dostum, yoksa dünya çaba yoksunluğundan bir çöl haline gelirdi. Herkes sırtüstü yatıp gözlerini gökyüzüne dikerdi; sabanı, küreği, rendeyi, kazmayı eline alan olmazdı.

ŞAİR : Bunu sen söylüyorsun ha, İndra'nın Kızı, yarı ömrünü göklerde süren!...

KIZ: Bana sitem etmekte haklısın; burada çok uzun kaldım, çamurlara belendim, fikirlerim artık uçamıyor; kanatlarımda balçık, ayaklarımda toprak... *(Kollarını havaya kaldırır.)* Batıyorum, batıyorum... Bana elini uzat baba, göklerin Tanrısı! *(Durak.)* Artık cevabını işitmiyorum! Uzaylar dudaklarının sesini kulaklarımdan keşşesine ulaştırmaz oldu! Aramızdaki ipek teller koptu... Eyvah bana, bu toprağa mahkumum!

ŞAİR: Göklere yükselmeye niyetli misin yakın zamanda?

KIZ : Toprağımı yakabildiğim gün gideceğim, ama okyanusların bütün suyu beni arıtamaz. Neden soruyorsun?

ŞAİR : Çünkü... bir dileğim var... bir dilekçem...

KIZ : Nasıl bir dilekçe?

ŞAİR : Dünyanın hâkimine insanlığın bir dilekçesi... bir hayal avcısının yazdığı...

KIZ: Tanrıya sunulacak?

ŞAİR : İndra Kızının eliyle...

KIZ : Yazdığını okur musun?

ŞAİR: Peki!

KIZ: Oku öyleyse!

ŞAİR: Sen okusan daha iyi olur!

KIZ : Nereden okuyayım?

ŞAİR : Düşüncelerimden ya da şuradan. *(Bir kâğıt tomarı uzatır.)*

KIZ : Peki, öyleyse okuyayım. *(Kâğıdı alır, fakat ezbere okur:)*

*"Neden anneni üzersin, insanoğlu,
Sancılar içinde seni doğurana,
Analık sevincini tattırmak varken,
Sevinçlerin en mutlusunu ?
Niçin sana sunulan hayata
İlk selamın acı bir haykırış,
Öfke dolu bir haykırış?
Niçin gülmezsün hayata, insanoğlu,
Sana sevinçler vaat eden?
Neden hayvanlar gibi doğarız,
Tanrı soyundan gelen biz?
[Ruha bir giysi gerekmez miydi,
Kan ve pislikten ayrı?
Tanrı örneğidir... dış değiştirir!
Sus, saygısız, ne haddine
Eser Üstadına çatsın!
Kimse bu sırrı çözmemiş!]
Böylece başlar uzun yolculuk:
Kaya, dal, diken demez gidersin.
[Rahatça bir yola yönelsen,
Karşına dikilirler yasak diye;
Bir çiçek koparmayagör:
Hemen sahip çıkar birisi.
Bir tarla yolunu mu kesti,
Basıp geçmeye mi mecbur oldun,
Başkaları da senin tarlanı çiğner,
Eşitlik sağlamak için.]
Sana bir zevk olan her şey,
Başkasına azap olur;
Oysa azabın kimseye sevinç değil.
Hep bu yüzden dert üstüne dert eklenir,
[Ölümüne dek bu böyle gider,
Ölümünse elin ekmeğini sağlar!"]*

KIZ : *Sen yerden bitme, ulular ulusuna
bu dille mi karşı çıkacaksın?*

ŞAİR : *Ya nasıl sözler bulsun yerden bitme,
Arık, aydın sözler ki
Göklere çıkabilsin?
Sen, Tanrı Kızı, n'olur,
Şikâyetimize kendi dilince
Biçim ver, ölümsüzlerin anlayacağı!*

KIZ : Pekâlâ!

ŞAİR : Orada yüzen şey ne? Şamandıra mı?

KIZ : Şamandıra!

ŞAİR : Tıpkı bir akciğer, üstünde de nefes borusu!

KIZ : Denizlerin bekçisidir o. Bir tehlike yaklaşınca ötmeye başlar.

[ŞAİR : Sanırım deniz kabarıyor, nerdeyse azacak!

KIZ : Görünüş öyle!]

ŞAİR : Eyvah! Şuraya bak: bir gemi!... açıktaki kayalığa düşmüş.

KIZ : Acaba hangi gemi dersin?

[ŞAİR : Galiba hayaletler gemisi.

KIZ : O da ne?

ŞAİR : Uçan Hollandalı!

KIZ : Yaa, o mu? Niçin cezası bu kadar ağır, neden hiç karaya çıkmıyor?

ŞAİR : Çünkü yedi karısı vardı, hayırsız.

KIZ : O yüzden mi cezalanıyor?

ŞAİR : Evet. Bütün doğru düşünürler onu suçlu buluyor.

KIZ : Ne garip dünya! Peki, bu sürgünden nasıl kurtulacak?

ŞAİR : Kurtulmak mı? Bence kurtarmaya kalkışan olmaz...

KIZ : Neden?

ŞAİR : Şundan, çünkü... Yok, Uçan Hollandalı değilmiş o! Düpedüz bir gemi, kazaya uğramış. Şamandıra neden ötmüyor? Bak, deniz kabarıyor; nerdeyse mağarada sıkışıp kalacağız... işte geminin imdat çanı çalıyor!... Birazdan gene bir denizkızı karaya vurur... Ötsene şamandıra! Görevini yapsana gözcü! (*Şamandıra dört ses üzerinden bir kentet-sekstet akort sesi çıkarır, sis düdüğününün haykırışı gibi.*) Tayfalar bize el ediyor... Ama biz de sağ kalacak değiliz ki!...

KIZ : Kurtuluşu istemez misin?

ŞAİR: Elbet isterim, ama şimdi değil... sonra, suda boğularak değil!

TAYFALAR (*dört sesle çağırırlar*) : Christ Kyrie!

ŞAİR : İşte haykırışıyorlar. Deniz de kabarıyor! İşiten yok.

TAYFALAR (*önceki gibi*) : Christ Kyrie!

KIZ: O mu?

ŞAİR : Evet o, çarmıha çakılan...

KIZ : Niçin, söyle niçin çarmıha çakılmıştı?

ŞAİR : Çünkü kurtarmak istiyordu...

KIZ : Kimdi — aklımdan çıkmış — kimdi onu çarmıha çakan?

ŞAİR : Bütün doğru düşünürler.

KIZ : Ne acaip dünya!

[ŞAİR : Deniz yükseliyor! Karanlık tepemize çöküyor!... Fırtına azıyor...]

(*Tayfalar bir çığlık atarlar.*)

ŞAİR : Kurtarıcılarını görünce tayfalar korkudan çığlık attı... İşte... şimdi de kurtarıcının korkusuyla kendilerini suya atıyorlar...

(Tayfalar bir çığlık atarlar.)

ŞAIR : Şimdi de ölecekleri için haykırıyorlar! Doğarken de haykırırlar, ölürken de!

[(Kabaran dalgalar yüzünden mağaradakiler boğulmak tehlikesiyle karşılaşıır.)

KIZ : Bunun bir gemi olduğundan emin misin?

ŞAIR : Sahi... sanmam ki bir gemi olsun... İki katlı bir ev bu, önünde ağaçlar var... bir de telefon kulesi... bulutlara erişen bir kule... Bugünün Babil Kulesi, tellerini havaya uzatmış, yukarıdakilere haber ulaştırmak için...

KIZ : Çocuksun! İnsan düşüncesi yayılmak için telleri ne yapsın! İmanlıların duası yıldızlara varır... Babil Kulesi değil bu; çünkü Tanrıya ulaşmak istiyorsan dualarınla ulaşırsın!

ŞAIR : Yok, ev değilmiş bu... telefon kulesi de değil... Görüyor musun?

KIZ : Ben karlı bir fundalık görüyorum, askeri bir talim alanı... Kış güneşi kilisenin ardından tepeye vurmuş, an kulesinin uzun gölgesi karlara düşmüş... Şimdi bir askeri birlik fundalıklara doğru yürüyor. Askerler an kulesinin üstünden yürüyorlar, tepesine doğru. Şimdi haçın bulunduğu yere vardılar. Ama içimde bir his var: sanki tepeliğe ilk ayak basan ölecekmiş gibi geliyor... İşte yaklaşıyorlar... Önde onbaşı var... ha ha! Fundalığın üzerine bir bulut gelip güneşi örttü... Şimdi her şey yok oldu... Bulutun suyu güneşin ateşini söndürdü! Güneşin ışığı kulenin gölgesini meydana getirmişti, ama bulutun gölgesi de kulenin gölgesini yuttu...]

(Bu tirad sırasında sahne değişir. Gene tiyatro koridoru meydana çıkar.)

DÖRDÜNCÜ SAHNE

Kız, Kapıcı Kadın, sonra tiyatrocular, Subay, Şair

KIZ (*Kapıcı'ya*): Hükümet temsilcisi geldi mi?

KAPICI KADIN: Gelmedi!

KIZ: Ya dekanlar?

KAPICI KADIN: Gelmediler.

KIZ : Hemen çağır, gelsinler. Çünkü kapı açılacak.

KAPICI KADIN : O kadar önemli mi bu iş?

KIZ : Evet, önemli, çünkü ortada bir şüphe var: dünya sırrının çözümü bu kapının arkasında saklıymış! Hadi, hükümet temsilcisi ile dört fakültenin dekanlarını çağır!

(Kapıcı bir düdük öttürür.)

KIZ : Hele unutma, camcı da elmasını alıp gelsin, yoksa hiçbir şey yapılamaz.

(Oyunun başında olduğu gibi tiyatrocular soldan girerler.)

SUBAY (*dipten girer. Sirtında bir redingot, başında silindir, elinde bir demet gül vardır. Yüzü sevinçten parıldar*): Viktoria!

KAPICI KADIN : Fräulein şimdi gelecek!

SUBAY : Güzel! Araba bekliyor, sofraya hazır, şampanya buzda!... İzin ver de bayancığım seni kucaklayayım. (*Kapıcı'yı kucaklar.*) Viktoria!

BİR SES (*yukarıdan*): Buradayım!

SUBAY (*bir aşağı bir yukarı gezinir*): Güzel! Beklerim!

ŞAİR : Bu olayı daha önce yaşamışım gibi geliyor bana!

KIZ : Bana da.

ŞAİR : Acaba rüyada mı gördüm?

KIZ : Yazmış da olabilirsin!

ŞAİR : Yazmış da olabilirim!

KIZ : Demek şiir nedir biliyormuşsun?

ŞAİR : Demek rüya nedir biliyormuşum!

KIZ : Bana öyle geliyor ki bu sözleri evvelce de başka bir yerde söylemiştik.

ŞAİR : Buna bakıp gerçek nedir var hesap et!

KIZ : Ya da rüya!

ŞAİR : Ya da şiir!

BEŞİNCİ SAHNE

Öncekiler, Hükümet Temsilcisi, dört Dekan

TEMSİLCİ: Demek mesele kapı meselesi! İlahiyat Fakültesi Sayın Dekanının fikirleri nedir?

İLAHİYAT FAK. DEKANI : Fikrim yok, inancım var... Credo... İnanıyorum...

FELSEFE FAK. DEKANI : Tahmin ediyorum...

TIP FAK. DEKANI : Biliyorum...

HUKUK FAK. DEKANI : İspat ve şahit olmadıkça şüphe ederim!

TEMSİLCİ : Gene kavga edecekler!... Önce, Sayın İlahiyatçı neye inanıyorlar?

İLAHİYAT FAK. DEKANI : Tehlikeli gerçekler gizleyen bu kapının açılmaması gerektiğine inanıyorum.

FELSEFE FAK. DEKANI: Gerçek daima tehlikelidir.

TIP FAK. DEKANI : Gerçek nedir?

HUKUK FAK. DEKANI : İki şahitle ispat edilebilen şey!

İLAHİYAT FAK. DEKANI: İki yalancı şahitle her şey ispat edilir! Bir hukuk tezvircisi!

FELSEFE FAK. DEKANI : Gerçek, bilgeliktir. Bilgelik de bilgidir, yani, felsefenin ta kendisi. Felsefe, bilimler bilimi, bilgiler bilgisidir. Bütün geri kalan bilimler felsefenin hizmetkârıdır.

TIP FAK. DEKANI : Tek bilim, doğal bilimlerdir. Felsefe bilim değil, ileri geri bir sürü boş laf!

İLAHİYAT FAK. DEKANI : Bravo!

FELSEFE FAK. DEKANI (*İlahiyatçı'ya*) : Bravo, dedin! Sen neyin nesisin ki! Bilgi adına ne varsa hepsinin can düşmanı, bilimin zıddısın, cehalet ve karanlıksın sen!

TIP FAK. DEKANI: Bravo!

FELSEFE FAK. DEKANI (*Tıpçı'ya*) : Bravo, diyorsun, büyültecinde burnundan ötesini göremeyen sen... ancak sapık duyularına inanan, mesela gözlerine... Oysa gözün uzak göreni var, yakın göreni var, körü var, şaşısı var, renk görmeyeni, kırmızıyı yeşili seçemeyeni var, tepegöz var, tek göz var!

TIP FAK. DEKANI : Ahmak!

İLAHİYAT FAK. DEKANI : Eşşek!

(Birbirlerine saldırırlar.)

TEMSİLCİ : Susalım! Karga karganın gözünü oymaz!...

FELSEFE FAK. DEKANI: İlahiyat ile tıp arasında bir seçim yapmam gerekseydi... Hiçbirini seçmezdim.

HUKUK FAK. DEKANI : Eğer ben yargıç olsaydım, üçünüz de davacı olarak karşıma gelseydiniz, üçünüzü de mahkum ederdim. Hiçbir noktada anlaşıyorsunuz, bugüne kadar da anlaşılmadınız... Şimdi sadede gelelim: Bu kapı ve açılması konusunda Sayın Bay Temsilcinin fikirleri nedir?

TEMSİLCİ : Fikrim mi? Hiçbir fikrim yok. Ben sadece hükümet tarafından size göz kulak olmaya memur edildim: Bu yanda gençliği yetiştirirken, öte yanda birbirinizin kolunu budunu koparmayasınız diye. Fikir mi? İstemem, ödüm kopar fikirden. Bir ara bazı fikirlerim vardı, fakat hemen çürüttüler. Fikirler hemen çürütülür... tabii aykırı fikirde olanlar tarafından. Belki artık kapıyı açma zamanı gelmiştir, hatta tehlikeli gerçekler saklaması tehlikesini de göze alarak...

HUKUK FAK. DEKANI : Gerçek nedir? Nerededir gerçek?

İLAHİYAT FAK. DEKANI : Gerçek ve hayat ben'im!

FELSEFE FAK. DEKANI : Ben bilimler bilimiyim!

TIP FAK. DEKANI : Dosdoğru, şaşmaz bilim ben'im!

HUKUK FAK. DEKANI : Şüphe ederim..

(Birbirlerine saldırırlar.)

KIZ : Gençliğin rehberleri, utanın!

HUKUK FAK. DEKANI : Sayın hükümet temsilcisi, öğretim üyeleri başkanı, bu kadının hareketine karşı muameleye girişiniz! Sizi utanmaya davet etti; bu bir hakarettir; sonra da size alay ve istihza makamında: gençliğin rehberi, diye hitap etti. Bu da kötuleyici bir sözdür.

KIZ : Zavallı gençlik!

HUKUK FAK. DEKANI : Gençliğe acınıyor, bizi suçlamaktır bu. Sayın temsilci, bu hakarete karşı resmi muameleye girişin!

KIZ : Evet, sizden davacıyım, topunuzdan; gençliğin zihnine şüphe ve ikilik tohumları eken sizlerden davacıyım!

HUKUK FAK. DEKANI : Duydunuz ya, asıl kendisi otoritemize karşı gençlikte şüphe ve tereddüt uyandırıyor, sonra da şüphe uyandırıyormuşuz diye bizi suçluyor. Canice bir hareket değil mi bu? Bütün doğru düşünürlere sorarım!

BÜTÜN DOĞRU DÜŞÜNÜRLER : Evet, bir cinayettir!

HUKUK FAK. DEKANI: Bütün doğru düşünen insanlar seni mahkum etti!... Paramı pulunu al ve Allah selamet versin! Yoksa...

KIZ : Param pulum, ha? Yoksa ne? Ne olacakmış yoksa?

HUKUK FAK. DEKANI: Yoksa taşlanırsın...

ŞAİR : Ya da çarmıha çakılırsın!

KIZ : Gidiyorum. Peşimden gel de şu bilmecenin çözümünü öğren.

ŞAİR: Hangi bilmecenin?

KIZ : "Param pulum" sözüyle ne demek istiyor?

ŞAİR : Galiba hiçbir şey. Biz böylesine boş laf deriz. Saçma sapan söz!

KIZ : Ama bu sözle beni ta yüreğimden yaraladı.

ŞAİR : Aslında o da bu amaçla söyledi ya... insanlar böyledir işte.

BÜTÜN DOĞRU DÜŞÜNÜRLER : Tamam! Kapı açıldı!

ALTINCI SAHNE

Öncekiler, Camcı

TEMSİLCİ: Neymiş bu kapının arkasında gizlenen şey?

CAMCI: Ben bir şey göremiyorum.

TEMSİLCİ: Bir şey göremiyormuş, olur şey değil, ben... Sayın dekanlar! Bu kapının arkasında gizlenen şey nedir?

İLAHİYAT FAK. DEKANI: Hiç! Dünya sırrının çözümü bu!... Başlangıçta Tanrı yeri göğü hiçten yarattı.

FELSEFE FAK. DEKANI: Hiçten hiç çıkar.

TIP FAK. DEKANI: Saçma! Laf değil bu!

HUKUK FAK. DEKANI: Şüphe ederim ben. Bu işte hile var. Bütün doğru düşünürlerden hüküm isterim!

KIZ (*Şair'e*): Kimler bu bütün doğru düşünürler?

ŞAİR: Bilen varsa söylesin! Bütün doğru düşünürler çoğu zaman bir tek insandır. Bugün ben ve benimkiler, yarın sen ve seninkiler. Bu mevkiye insan tayin edilir, daha doğrusu kendi kendini tayin eder.

BÜTÜN DOĞRU DÜŞÜNÜRLER : Aldatıldık!

TEMSİLCİ : Kim sizi aldatan?

BÜTÜN DOĞRU DÜŞÜNÜRLER : Kız aldattı!

TEMSİLCİ (*Kız'a*): Lütfen bize söyler misiniz, bu kapının açılmasından maksudunuz neydi?

KIZ : Söylemem, sevgili dostlarım! Söylesem de inanmazsınız.

TIP FAK. DEKANI: Bu hiç demektir.

[KIZ : Doğru söyledin, ama anlamadan!

TIP FAK. DEKANI : Söyledikleri saçma!

HEPSİ : Saçma!

KIZ (*Şair'e*) : Acıyorum bunlara!

ŞAİR : Sahi mi söylüyorsun?

KIZ: Tamamen!

ŞAİR : Bütün doğru düşünörlere de acıyor musun?

KIZ : En başta onlara, belki.

ŞAİR : Ya dört fakülteye?

KIZ : Ötekilerden az değil. Dört baş, dört fikir, bir tek gövde! Kim yaratmış bu ucubeyi?

HEPSİ: Cevap vermiyor!

TEMSİLCİ : Vurun öyleyse!]

KIZ : Cevap verdim.

TEMSİLCİ : Duydunuz ya, cevap veriyor.

KIZ: Cevap verse de, vermese de: Vurun!... Gel, seyircim, sana buradan uzakta bu bilmeceyi çözeyim... ama uzakta, bizi kimsenin görüp işitemeyeceği ıssız yerlerde! Çünkü...

YEDİNCİ SAHNE

Öncekiler, Avukat

AVUKAT (*sahne önüne gelerek Kız'ı kolundan tutar*): Görevlerini unuttun mu?

KIZ : Yoo, unuttur muyum hiç? Ama şimdi daha üstün görevlerim var!

AVUKAT: Ya çocuğun?

KIZ : Çocuğum? Ne olmuş çocuğuma?

AVUKAT : Çocuğun seni istiyor.

KIZ : Çocuğum! Eyvahlar olsun, toprağa esir oldum!... Ya içimdeki bu azap, bu korku... nedir bu?

AVUKAT : Nedir, bilmiyor musun?

KIZ: Hayır.

AVUKAT: Vicdan azabı!

KIZ : Vicdan azabı bu mu?

AVUKAT : Evet. Ne zaman görevini ihmal etsen, ne zaman hayatın tadını çıkarsan, hatta en günahsız tarafından — günahsız hayatın tadı çıkar mı, o da pek su götürür ya! — sonra ne zaman başkalarını kıracak, incitecek olsan, hemen vicdan azabı yapışır yakana.

KIZ : Peki, bundan kurtulmanın bir yolu yok mu?

AVUKAT : Var, ama bir tek! Hemen görevini yerine getirmek...

KIZ : Görev sözünü ağzına alınca gözüme bir ifrit gibi görünüyorsun... Ya benim gibi iki görevi olanlar ne yapar?

AVUKAT : Önce birini yerine getirir, sonra da öbürünü.

KIZ : Önce üstün olanını... İşte bunun için sen çocuğuma ba karsın, ben de görevimi yaparım...

AVUKAT : Çocuğun senin hasretini çekiyor... Bir insanın senin yüzünden üzülmesine gönlün razı olur mu?

KIZ: İşte şimdi ruhuma huzursuzluk çöktü... Kalbim ikiye bölündü, her parçası beni bir yana çekiyor.

AVUKAT : Bak, işte bunlar hayatın ufak tefek ahenksizlikleri!

KIZ : Ah, nasıl içim sızlıyor!

ŞAİR : Bir meslek tutmak görevlerin en yücesiyken, ben şu mesleğimi tutmak için ne kadar gönül kırdım, ne perişanlıklara sebep oldum, bir bilsen bana elini bile uzatmazsın!

KIZ : Ne gibi?

ŞAİR : Bir babam vardı, bütün umudunu tek oğlu olan bana bağlamıştı: Dükkânını tezgâhını bana bırakacaktı... Ticaret enstitüsünü bırakıp kaçtım... Babam kederinden öldü. Annem beni papaz yapmak istiyordu... ben istemedim. Annem beni terk etti... Bir dostum vardı; başım sıkışınca bana yardım ederdi. Bu dost, sözümle sazımla savunduğum insanlara zulüm etmeye kalkıştı. Ruhumu kurtarmak için dostum, velinimetim olan bu adamı öldürmek zorunda kaldım. O gün bugün artık huzurum yok. İnsanlar bana şerefsiz bir kişi, toplumun yüzkarası diyor. Vicdanım istediği kadar: Haklısın, iyi yaptın! desin. Çünkü arkasından gene aynı vicdan: Haksızlık ettin! diyor...Hayat bu işte!

KIZ : Gel, çöllere gidelim!

ŞAİR : Ya çocuğun?

KIZ (*bütün seyircileri göstererek*): İşte benim çocuklarım! Tek başına kalınca her biri iyi, ama bir araya geldiler mi çekişirler, birer ifrit olurlar... Allahaısmarladık!

(Birinci perdenin ilk sahnesindeki dekor: Şatonun önü. Ancak, beden duvarının dibi çiçeklerle örtülüdür: Mavi boğanotu. Şatonun damında, kubbenin tepesinde, çatlamak üzere olan bir krizantem tomurcuğu görülür. Şatonun pencereleri ispermeçet mumlarıyla aydınlatılmıştır.)

SEKİZİNCİ SAHNE

Kız ve Şair

KIZ: Vakit tamam: pek yakında ateşin yardımıyla gene göklere uçacağım. Buna siz ölmek dersiniz ve korka korka gidersiniz.

ŞAİR : Bilinmeyen korkusudur bu.

KIZ: Bildiğiniz...

ŞAİR: Bilen kim?

KIZ : Hepiniz! Niçin peygamberlerinize inanmazsınız?

ŞAİR : Peygamberlere hiçbir zaman inanılmaz. Nasıl oluyor bu?... Ve "Tanrı konuşunca neden inanmaz insanlar?" Onun inandırıcı gücü herkese baş eğdirmeliydi!

KIZ : Hiç inandığın olmadı mı?

ŞAİR : Oldu! Çoğu zaman hiç şüphe etmedim. Ama bir zaman sonra, insan uyanınca, bu inanç rüya gibi silinip gidiyor.

KIZ : İnsan olmak kolay değilmiş!

ŞAİR : Bunu görüp anlıyorsun, değil mi?

[KIZ: Evet!

ŞAİR : Öyleyse dinle! Bir gün insanların şikâyetlerini dinlesin diye oğlunu yeryüzüne gönderen İndra değil miydi?

KIZ : Evet. Ama oğlu nasıl karşılandı?

ŞAİR : Sana bir soruyla cevap vereyim: Görevini nasıl yerine getirdi?

KIZ : Ben de bir başka soruyla cevap vereyim: O geldikten sonra insanların yeryüzündeki durumu daha iyi olmadı mı? Hakça söyle!]

ŞAİR : [Daha iyi mi oldu?] Evet, biraz, pek az! Ama bana soru soracak yerde şu sırrı çözsene!

KIZ : [Peki, ama faydası ne?] Nasılsa bana inanmazsın!

ŞAİR : Sana inanırım, çünkü kim olduğumu biliyorum.

KIZ: Öyleyse söyleyeyim! Çok eski çağlarda, daha güneş doğmadan, Toprağın anası olan Maya, Tanrının öz gücü Brahma'yı baştan çıkararak soyunu üretmeye razı etmiş. Tanrısal cevherle toprak cevherinin birleşmesiyle büyük günah işlenmiş oluyor... Bu yüzden hayat, yeryüzü ve insanlar bir görüntü, bir hayal, bir rüyadan ibaret!...

ŞAİR : Benim rüyam!

KIZ : Gerçek bir rüya! Ancak, toprak cevherinden kurtulmak için, Brahma soyundan gelenler gönül tokluğu ve acı çekme yoluna gidiyorlar... Kurtuluşu acıda arıyorlar... Fakat bu çabanın karşısına dikilen engeller var: zevk arzusu ya da sevgi... Şimdi, en yüce mutluluklar ve en derin acılarla karışmış olan sevginin ne olduğunu anladın mı? En tatlı ve en acı şey! Şimdi anladın mı kadın nedir? Günahı, ölümü yeryüzüne getiren kadın?

ŞAİR : Anladım! Ya sonrası?

KIZ : Sonrasımı biliyorsun... Zevkin acısıyla acının zevki arasındaki çatışma... Çile çekenin azabıyla sefa sürenin zevki arasındaki mücadele!

ŞAİR : Yani savaş!

[KIZ : Zıtlar arasındaki savaş kuvvet doğurur, nasıl ki ateşle su buhar gücünü meydana getirir.]

ŞAİR : Ya barış? Ya huzur?

KIZ : Sus, daha fazlasını sormazsın, ben de cevaplandıramam.. Mihrap süslenmiş, kurbanını bekliyor... Çiçekler nöbet tutuyor, mumlar yanmış... Pencereerde beyaz keten perdeler... Kapıda çam dalları...

ŞAİR : Ne rahat konuşuyorsun, sanki senin için acı denen şey yokmuş gibi!

KIZ : Yok mu? Ben sizin bütün acılarınızı çektim, yüz katıyla... Çünkü benim duyularım sizinkilerden daha ince yapılı. [ŞAİR : Bana acından söz et!

KIZ : Şair, bana kendi acımı anlatabilir misin, bir tek fazla kelime söylemeden? Sözlerin bir defacık olsun düşüncelerinin katına ulaşabildi mi?

ŞAİR : Hayır, haklısın. Benliğimin önünde kendimi hep bir sağır dilsiz gibi hissettim. Halk, şiirlerimi hayranlıkla dinlerken, bana bütün sözlerim bir yaygara gibi geliyordu... Beni göklere çıkaranların karşısında her zaman utanç duydum!

KIZ : Öyleyse nasıl istersin ki ben... Gözlerimin içine bak!

ŞAİR: Bakışlarına dayanamam!

KIZ : Ya kendi dilimce konuşursam sözlerime nasıl dayanacaksın?]

ŞAİR : [Dayanırım,] sen söyle, bizden ayrılmadan: Yeryüzünde en büyük acın neydi?

KIZ : Yeryüzünde, burada bulunmak acısı! Gözlerim yüzünden görüşümün zayıfladığını hissetmek, kulaklarım yüzünden işitmenin köreldiğini ve düşüncelerimin, o başı boş, tüy gibi düşüncelerimin, kıvrım kıvrım, çapraşık dehlizler içine sıkışıp kaldığını... Bir insan beyni görmüşsündür, değil mi? O ne dolambaçlar, ne çarpuk çarpuk yollar!...

ŞAİR : Evet, bunun için bütün doğru düşünürler çarpık düşünüyor.

KIZ : Kötü, hep kötü, ama hepiniz böylesiniz!

ŞAİR : Başka türlü olmanın yolu var mı?

KIZ : Artık ayaklarımdan şu tozu toprağı atayım... çamuru, balçığı...

(Ayakkabılarını çıkarıp ateşe atar.)

DOKUZUNCU SAHNE

*Öncekiler, Kapıcı Kadın, Subay, Hancı, Camcı,
Avukat, Karantinacı, Viktoria, Edith, Kör, Don Juan, Yosma ve Dostu*

KAPICI KADIN (*girer, şalını ateşe atar*): İzin verirseniz şu şal da birlikte yansın! (*Çıkar.*)

SUBAY (*girer*) : Sade dikenleri kalan güllerim de! (*Çıkar.*)

İLANSI (*girer*) : İlanlar varsın yansın, ama balık kepçesi asla! (*Çıkar.*)

CAMCI (*girer*): Kapıyı açan elmasım, sana uğurlar olsun! (*Çıkar.*)

AVUKAT (*girer*) : Papa'nın sakalı ya da Ganj Nehri kanallarından su alınması hakkındaki büyük davanın tutanağı! (*Çıkar.*)

KARANTİNACI (*girer*) : Küçük bir ilave: İstemediğim halde suratımı Araba çeviren kara maske! (*Çıkar.*)

VİKTORİA (*girer*) : Güzelliğim, bütün derdim! (*Çıkar.*)

EDİTH (*girer*) : Çirkinliğim, bütün derdim! (*Çıkar.*)

KÖR (*girer, elini ateşe sokar*): Gözümün yerine elimi veriyorum! (*Çıkar.*)

DON JUAN (*tekerlekli sandalyeye oturmuş arkasında Yosma, girerler*) : Elini çabuk tut, hayat kısa! (*Geri kalanlarla beraber çıkar.*)

ONUNCU SAHNE

Şair, Kız, sonra İlahiyatçı

ŞAİR : Bir yerde okumuştum, dünyanın sonuna yakın herkes ve her şey bir asansöre yüklenip öbür dünyaya uçacakmış... Geldi mi dünyanın sonu?

KIZ : Evet, benim sonum geldi, hoşça kalın!

ŞAİR : Bizden ayrılırken bir söz söyle!

KIZ: Söyleyemem. Sizin sözlerinizle bizim düşüncelerimiz anlatılabilir mi ki?!

İLAHİYATÇI (*çılgın gibi içeri girer*) : Tanrı benden yüz çevirmiş, insanlar yakama yapışmış, hükümet benimle ilgilenmez, meslektaşlarım burnuma güler! Hiç kimse inanmazken sen nasıl inanırsın?... Kullarını savunmayan bir Tanrıyı sen nasıl savunursun? Saçma iş bu! (*Ateşe bir kitap atar ve çıkar.*)

ŞAİR (*kitabı ateşten kapar*): Bu nedir, biliyor musun? Ermişlerin hayatı, din şehitlerinin ... bir takvim bu: her günü bir şehidin adını almış.

KIZ: Şehit mi?

ŞAİR: Evet, inancı yüzünden işkence edilerek öldürülmüş bir insan! Sen söyle, niçin! Bütün işkence edilenlerin acı çektiğine, bütün öldürülenlerin acı duyduğuna inanır mısın? Değil mi ki ıstırap selamet, ölümse kurtuluş!

ON BİRİNCİ SAHNE

Şair, Kız, Kristin

KRISTIN (*elinde kâğıt şeritlerle girer*): Kâğıtlıyorum, kâğıtlıyorum! Yapıştıracak yer kalmayınca kadar yapıştırıyorum!

ŞAİR: Gök kubbesi çatlasa, onu da yapıştırmaya kalkacaksın... Hadi git!

KRISTIN : Şu şatoda çift camlı pencere hiç yok mu?

ŞAİR : Hayır, orada yok!

KRISTIN (*çıkarken*) : Öyleyse gideyim.

KIZ: *Ayrılık geldi çattı, yolun sonu göründü;*

*Hoşça kal, insanoğlu, hayal avcısı, Şair,
Yaşamının en doğru yoldan sırrına eren!
Kanat açıp göklerin yücesinde gezersin,
Yeryüzüne indiğin olursa zaman zaman,
Görüp geçmek içindir, yapışıp kalmak değil!
Yolculuğum başlarken, şu veda saatinde,
Eşten, dosttan, yuvadan ayrılmak gerekince,
Gönül sevdiklerine nasıl hasret duyarmış,
Nasıl pişman olurmuş bütün ettiklerine,
Şimdi bunu anladım... tekmil acılarıyla
Hayatı, insanlığın ne demek olduğunu...
Kıymetini bilmediğin şeylere de yanarsın,
Suçsuzlukların bile pişmanlık olur sana.
Hem gitmeyi istersin, hem gitmeyip kalmayı,
Kırk katıra bağlanmış gibi gönlü her yandan
Çekiştirir, parçalar çeşit çeşit duygular:
Bir şüphe, kararsızlık, bir iç düzensizliği...
Hoşça kal! Kardeşlerin bilsinler ki her yerde
Onları anacağım ve şikâyetlerini
Senin adına Tanrı katına sunacağım.
Hoşça kal!*

(Şatoya girer. Bir müzik duyulur. Yanan şato fonu aydınlatır ve fon perdesi üzerinde soru soran, yaşlı duran, umutsuzca bakan insan yüzleri belirir... Şato yanarken, damın tepesindeki çiçek tomurcuğu açılarak kocaman bir krizantem olur.)

PERDE